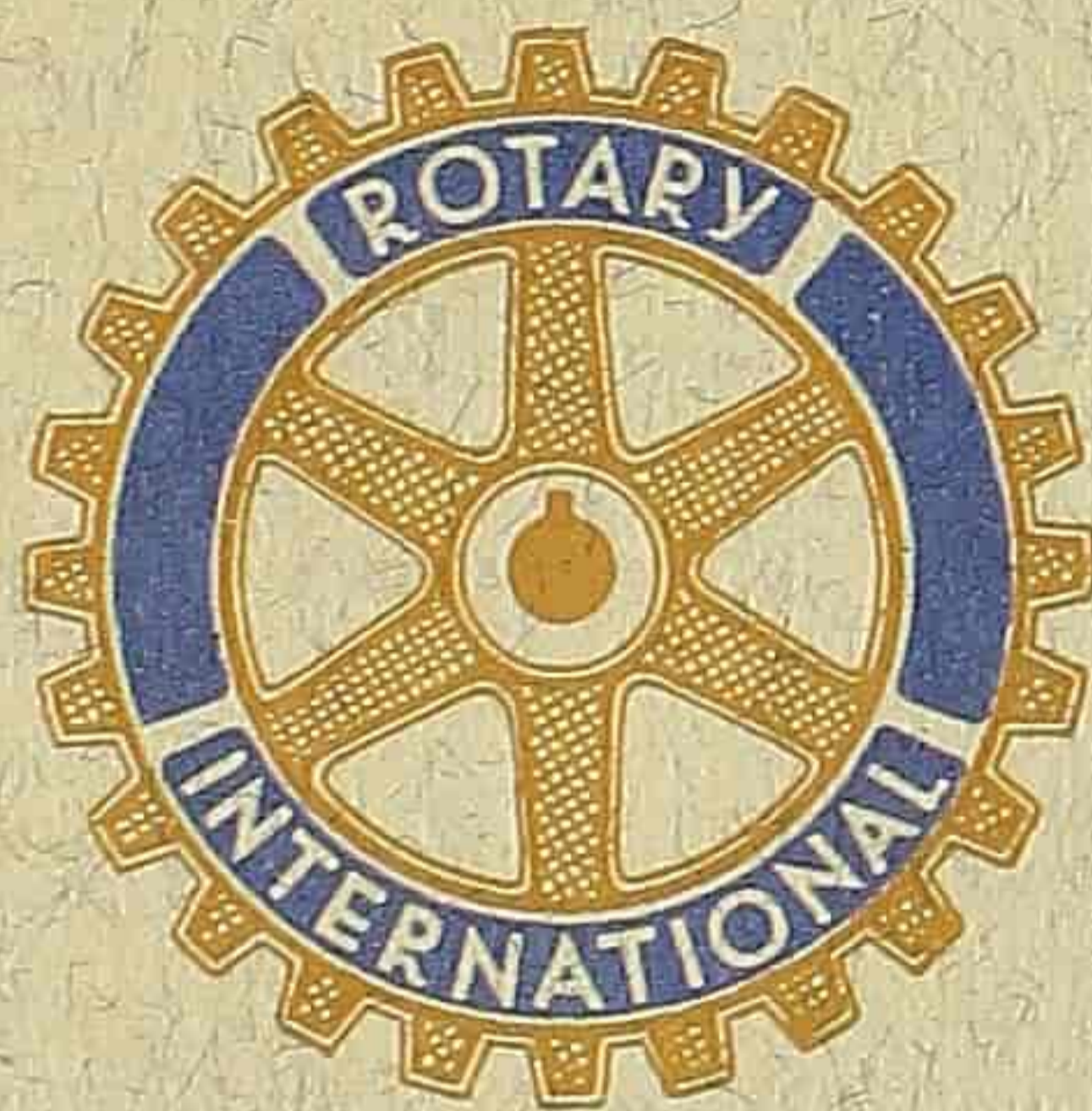


Poštarina plaćena u gotovom.

# JUGOSLOVENSKI ROTAR



SUŠAK 1935 NOVEMBAR

# PREKOMORSKA PLOVIDBA D. D. SUŠAK

Brz.: Prekomorska

Telefon broj 1-54

Tomislavova 1



Saobraćaj prvoklasnih  
teretnih parobroda  
na sve strane svijeta

## JADRANSKA PLOVIDBA D. D. SUŠAK (YUGOSLAVIA)

Redovita parobrodaska služba u svim pravcima Jadranskog mora. - Dnevna brza služba za Dalmaciju i sva kupališna mjesta jugoslovenske obale. - 10-11 dnevna turistička putovanja za Dalmaciju i Grčku. - 6 dnevna turistička putovanja za Dalmaciju - uključivo vožnju, hranu i krevet uz umjerenе cijene.

Redovita parobrodaska služba za Dalmaciju, Albaniju i Grčku, iz Sušaka, Trsta i Venecije, za osobni i robni promet.

Upute daje Jadranska Plovidba u Sušaku i svi važniji putnički uredi u tuđem inozemstvu.

Regular services in the Adriatic with 55 steamship lines, in all directions along the Yugoslav Coast. Daily express lines to Dalmatia and all Sea-Resorts. - 10-11 Day Cruises to Dalmatia & Greece. - 6 Day Cruises to Dalmatia - at very moderate inclusive prices.

Regular services to Dalmatia, Albania and Greece, from Sušak, Trieste and Venice, for passengers and cargo.

Prospectuses and information on application by the Jadranska Plovidba d. d., Sušak and other Tourist Offices in Yugoslavia or abroad.

# JUGOSLOVENSKI ROTAR

GOD. IV

15 XI 1935

BR.

5



UREDNIK: Dr. VIKTOR RUŽIĆ  
GUVERNER 77. DISTRIKTA  
SUŠAK, STROSSMAYEROVA ULICA  
BROJ 12 I. - - TELEFON BROJ 90  
ČEKOVNI RAČUN KOD FILIJALE POŠT. ŠTE-  
DIONICE U ZAGREBU BR. 39.552. — IZLAZI  
SVAKOG 15-OG U MJESECU — CIJENA 60  
DINARA GOD. — POJEDINI BROJ 5 DINARA

## 5 M E S E Č N O P I S M O

*Draga braćo rotari!*

1. Prošli mesec komemorirali su svi naši klubovi prvu obletnicu tragične smrti blag. našeg Viteškog Kralja Aleksandra, velikog pobornika za svetski mir.

Dne 11 o. mj. proslavljen je dan primirja, koji imade da nas seti da je tek 17 godina prošlo od svetskog rata, te teške nesreće čitavog čovečanstva.

Odužimo se svetloj seni našeg neumrlog vladara i time, da ideju mira usadimo u srca naša i u srca naše dece.

Klub u Pančevu učinio je već nešto. Raspisao je nagrade za tri najbolje radnje koje će napisati učenici gimnazije, a koje imadu da glase: 1. O radu Kralja Aleksandra I za svetski mir, 2. Značaj društva naroda, 3. Rat kao poslednje sredstvo.

2. Zima je pred vratima. Mnogo veselja donša mladeži — no samo onoj koja imade koga, tko se za nju stara. Za onu drugu je teška.

Nađimo se tu na delu i pokrenimo sredinu u kojoj živimo da se više brine za one, koji su potrebni pomoći, dajmo inicijative za stvaranje društava koja će preuzeti brigu za potrebne i sarađujmo u njima.

Prilike svakog grada su drugačije, svako mesto imade svoje naročite potrebe u pogledu bednih i potrebnih pomoći ljudskog društva, ako hoćemo da ih spasimo tom društvu, uočimo te potrebe i pozabavimo se njima.

3. Kandidature guvernera za god. 1936/7.

Rotari Clubovi treba da se već sada pozabave sa kandidaturom budućeg guvernera, jer je potrebno da se čim pre znade tko će naš distrikt zastupati na konvenciji u Atlantic City, a to će se znati ako se već sada klubovi slože u osobi budućeg kandidata.

4. Novi naš klub R. C. u osnivanju u Slavonskom Brodu slavi svoju inauguraciju dne 9 decembra.

Pozivljem braću da se u što većem broju nađu toga dana tamo.

5. Svečana predaja Chartera R. C. Vršac obaviti će se 7 decembra a ona R. C. Bačka Topola 14.

Pružna nam se dobra prigoda da uspostavimo lične prijateljske veze sa našom braćom u tim novim klubovima.

6. Međusobno oslovljavanje rotara sa »brat« odgovara posvema duhu našeg naroda i jezika, dok u drugim zemljama daje povoda zabunama. Stoga upozoravam da se rotare van našeg distrikta ne imade oslovljavati sa »brat« već onako kako je to običaj u odnosnom distriktu, odnosno naprosto sa »rotar«.

7. Zvanične posete učinio sam R. C. Beograd, Zemun, Skoplje, Bitolj, Leskovac i Pančevo.

Ponio sam najbolje utiske o njihovom radu kao i uverenje da dva najmlađa kluba među njima neće zaostati za starijim.

8. Naša distriktna konferenca nije tako daleko.

Molio bi klubove koji žele da iznesu koje predloge na toj konferenci, da mi ih čim pre saopšte da ih dadem na znanje ostalim klubovima da uzmognu zauzeti prama tim predlozima svoje stajalište.

9. R. C. Novi Sad održaje svoje sastanke od 1 novembra u prostorijama »Trgovačkog doma«, dok R. C. Split održaje u zimsko vreme svoje sastanke svake srede u 20 sati (umesto u 20.30).

10. Unutarnju ekstenziju treba provadati u svim našim klubovima da se dobije novih sila. Preporučam odborima za klasifikaciju i prijem da se prihvate posla.

11. Frekvencu nad 80% u mesecu oktobru imadu klubovi: Osijek (90), Bačka Topola (86.42), Karlovac (86.07), Pančevo (85.18), Zemun (82.61).

Dakle svega 5 kluba od 23.

Mislim da ne možemo biti zadovoljni time i podsećam braću da je redovno frekvenca merilo odanosti pojedine braće rotarstvu.

Uprave R. C. treba da se pozabave sa pitanjem povećanja frekvence svog kluba.

Sa srdačnim rotarskim pozdravom

Dr. Viktor Ružić  
guverner 77 distrikta R. I.

## USPOMENI

# BLAGOPOK. DON DRAGE BOSILJEVCA

† SPLIT SEPTEMBRA 1935

Život našeg dragog brata rotara Don Drage Bosiljevca pun rada, akcije i nesalomljivog optimizma sav je bio vođen od njegovog altruizma koji nije imao granica i bio je dio njega samog. Njegova svetačka vedrina jedino se može da uporedi njegovoj neizmjerljivoj dobroti.

Rođen u Sarajevu gdje mu je otac (rodom iz Karlovca) bio nastavnikom muzike, studirao je u Kotoru i Zadru a nakon svršene bogoslovijske službe vršio je dužnost kapelana a zatim župnika na otocima Hvaru i Braču, a zadnjih godina je bio kateheta u Splitu. Kao pravi sluga Božji posvetio je svoj život siromašnim i bijednima, napokon je studirao i pravo, polažući ispite u Skoplju, da može što efikasnije služiti u svim jadima i potrebama vojsci nevoljnika koja je u njemu gledala spasioca. Njegove misli nisu bile drugo nego niz ideja kako da bolje i temeljitije pomogne potrebnima. Kako nije imao drugih dohodaka osim profesorske plaće, zanijekao si je svaki i najmanji lični užitek, kao na pr. pušenje, da uštedi u interesu njegovih bezbrojnih dobrih djela. Između ostaloga, putovao je u Južnu Ameriku, zarađujući trošak putovanja kao brodski svećenik, u svrhu da kod naših mnogobrojnih iseljenika tamo skupi potrebnu svotu za dječiji dom u Supetru gdje je htio da zbrine ratnu siročad iz cijele zemlje. Kako u toj prigodi sakupljeni novac nije dostojao za ovu svrhu, on ne samo napiše knjigu o svom putovanju čiji cijeli utržak utroši za svoj Dom Zdravlja, nego još i zaključi asikuraciju na svoj život od 300.000 dinara da obezbjedi potreban zajam za dovršenje doma.

Kako je bio za vrijeme svjetskog rata na dužnosti na našem najsiromašnijem otoku, t. j. Braču, imao je obilnu prigodu da ispolji ne samo svu svoju dobrotu, nego i rijetki smisao za organizaciju kao i smjelost koja nije prezala pred nijednom preprekom kad se radilo o dobrobiti povjerene mu pastve — i tako uspije da spasi od glada pučanstvo, a naročito djecu otoka Brača.

Onaj koji je vidio njegovu pratnju i stotine svijeta koja su iz vlastite pobude došli sa Brača da mu plaćući i jecajući iskažu zadnju počast, mogao je da ocijeni koju je ljubav izazvao njegov plemeniti rad i što je on bio tom narodu.

Susretljivost, nepokolebiva ispravnost, altruizam i nečuvena sposobnost da se žrtvuje sam, bijahu karakteristične crte njegovog bića. Njegov glavni rad sastojao se je u tome da je školovao o svom trošku nepregledni broj mladića i djevojaka, uloživši zatim sve da im nađe zaposlenja i ne prezajući da se u potrebi ponizi u tu svrhu pred kim bilo. Da omogući zaradu djevojkama koje je školovao u obrtnoj školi, on utemelji u Supetru tkaonicu i domaćinsku školu, da zatim pomogne tim djevojkama da se udome čim bi koja našla dostojnog muža.

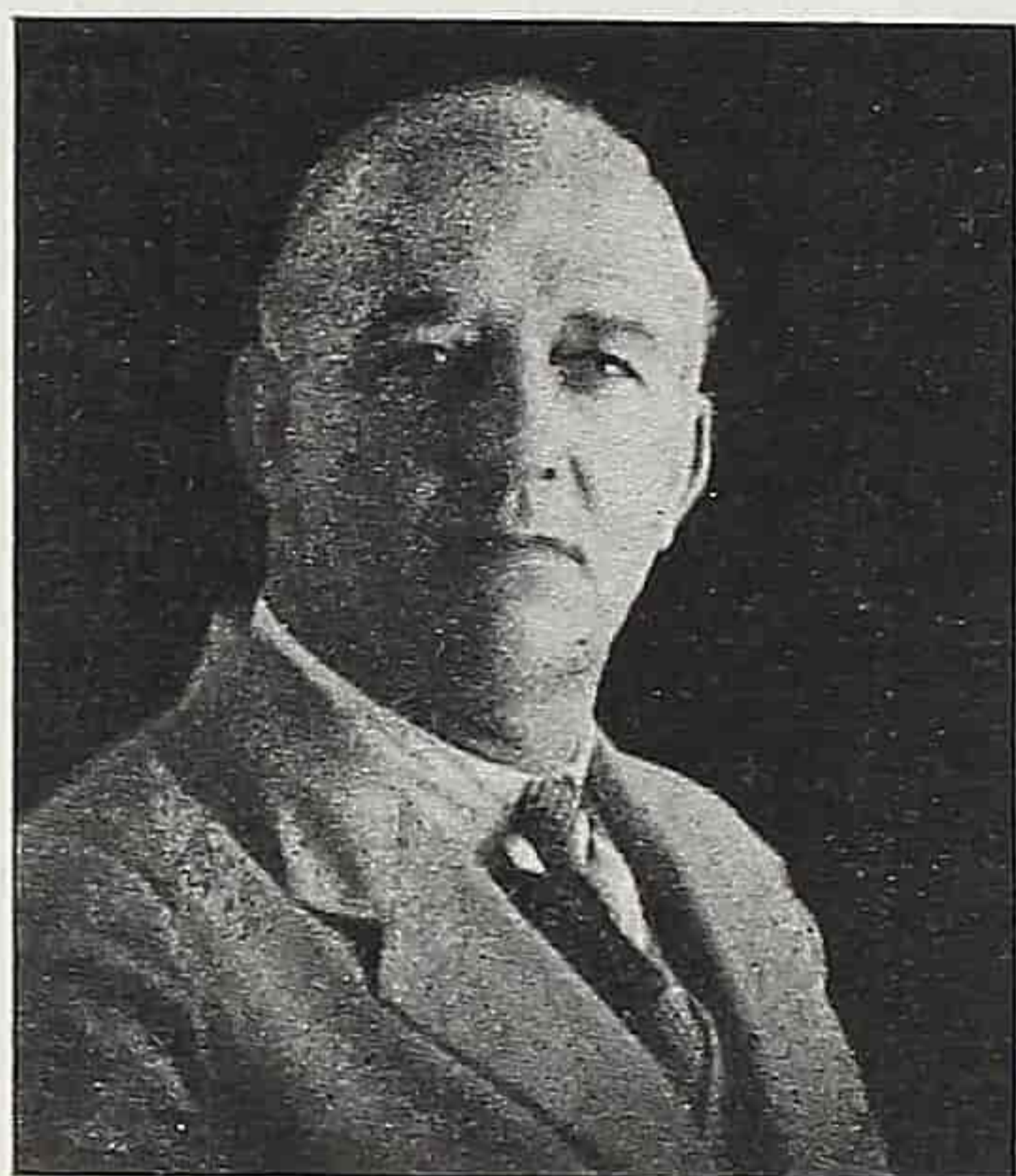
Nema dvojbe on je bio rijetka pojava — idealistički sanjar, koji je uz to imao toliko realističkog i praktičkog smisla da oživotvori svoje snove u interesu sirotinje.

Tako je on imao ogromnu obitelj, a on bijaše otac svakog bijednika koji je naišao — on, rimokatolički svećenik, školovao je nadarenog muslimana, jer širokogrudnost bijaše jedna od njegovih glavnih odlika. Bijaše jakog duha, borben, i nesalomljive dobrote.

Svoju plemenitu dušu izdahnuo je u naručju mladog inženjera prvog koji je o njegovom trošku svršio akademsko školovanje.

Sva zahvalnost i priznanje koju je za života skromno odbijao ispoljila se pri njegovom pogrebu, koji se je razvio u velebnu manifestaciju ljudi i žena svih vjera i društvenih slojeva.

Rotari će mu zadržati uspomenu u ljubavi i prijateljstvu uz žalosnu konstataciju: »najbolji idu prvi«.



*Herbert W. Bryant (honorarni komesar R. I. za provizorni distrikt „A“) Bombay, Indija.*

## DANAŠNJA INDIJA

*Napisano za „Jugoslovenski Rotar“.*

Indija je zemlja misterija, Joga, Mahatma i Fakira, zemlja kontrasta — brijegovita i ravna, bogata i siromašna, stara i moderna, topla i hladna. Zemlja je to pjesnika, filozofa i Hakima, mošeja, templa i pagoda. Posjeduje ogromno bogatstvo lijepe stare arhitekture, uključivši amo prekrasni i divni mramorni spomenik Taj Mahal u Agri, bogat sa romantičnog i historijskog stanovišta, jer nas sjeća na duboku ljubav čovjeka prema ženi. To je zemlja Kima i Karma. Zemlja je to Gandhia i svega onog, za što se je on borio, dajući novi sadržaj i značenje krilatici »jakost duše«. Imali mi, koji mu drago sud o tom čovjeku, fakat je, da je njegova zasluga, da Indiju danas vodi duhovna a ne materijalna sila. Gledajuć natrag kroz stoljeća i sjećajuć se njezine slavne prošlosti, tko može podvojiti o budućnosti te zemlje? Indija se preporuča, pak je prema tome sasvim naravno, da su oči cijelog svijeta danas uprte u nju. Što se pako tiče rotarske ideje, naime prijateljstva i sporazumljevanja, neka nam o tom svjedoči ovo nekoliko primjera današnje Indije.

**Zemlja.** Indija tako reći mali kontinent imade oko 1,800 četvornih milja sa svojih 350 miliona stanovnika — porast pučanstva u zadnjih deset godina iznaša oko 34 milijona Indija je velika kao Europa ne računajući Rusiju, dok pučanstvo Europe bez Rusije iznaša 375 milijona.

Glavni faktori, koji uplivaju na Indiju jesu:

1. Lanac gorja,
2. Sistem rijeka,
3. Klima i oborine.

Himalajsko gorje je 1.500 milja dugačko, a 100 milja široko, te čini vrlo važnu branu prema sjeveru. Prilično sjegurna od svakog napadaja sa te strane, ona je više izložena sa sjeverozapada, i baš kroz klance u tom kraju provaljivali su neprijatelji kao Arijci, Perzijanci, Grci, Scythi, Huni, Tatari i Mongoli u zemlju.

Tko nije čuo o velikim rijekama Inda, Ganga i Brahmaputre, koje izvire u Himalaji. Ind izvire u Tibetu i na svom toku prima pet glavovitih pritoka Punjaba-Jhelum, Chenab, Ravi, Intlej i Beas.

Klima varira već prema oborinama i udaljenosti od obale. Zemlja je tako ogromna, da kad stranac govori o Indiji, mora se uvijek paziti, o kom kraju govori. Osobito to vrijedi u pogledu klime. Na primjer u Bombayu imademo jednu umjerenu klimu, temperatura vrlo rijetko dosegne 110° Farenheita u hladu, a isto tako nemamo ni pravog hladnog dana nikada u godini, dok u Lahovi znade se vrućina uspeti do 125° u hladu, a u decembru i januaru opet pade tako, da sve smrzava.

**Narod.** Što se pako tiče žiteljstva, ono je jedan konglomerat naroda, koji se između sebe razlikuju u fizičkom, jezičnom i kulturnom pogledu više nego li narodi Europe. Kaže se da je Indija jedan od najvećih etnografskih muzeja svijeta.\*) Indija nije nacija kao što je Japan i Kina, ali novi zakon nazvan »India Act«, koji znači napredak u samoupravi, doprinijeti će mnogo, da se razni narodi stope u jednu homogenu cijelinu. Narodi Indije govore danas preko 200 jezika, od toga dvadeset jezika govore skupine preko milijun pučanstva, a dvanaest one preko sedam milijona. U vjerskom pogledu imade 240 milijona Hindusa a 80 milijuna Muhamedanaca, dok ostatak otpada na druge vjeroispovjesti kao Sikhe, Budhiste, Jainse, Paraise i Židove i napokon 6 mil. na kršćane.

Indija je agrikulturna zemlja. Britska Indija iznaša oko 1166 mil. hektara, od toga manje od jedne četvrtine je neobrađeno. Devedeset i pet posto stanovništva bavi se agrikulturom. Osim Britske Indije imade još oko 600 drugih država. Postanak Indije kao federativne države biti će od velike važnosti na polju internacionalne politike. No, o tom kasnije.

**Administracija.** Zadaća Britske vlade biti će nam jasnija, ako imamo pred očima gore spomenute faktore. Indija je živjela u miru preko 150 godina. Velika Britanija radila je postojano na tom, da zemlju pripravi na samoupravu i najnoviji zakon »Government of India Bill« od god. 1935 možda je najvažniji zakon, što je ikada bio uveden u bilo

---

\*) Onima, koji se interesiraju za prilike u Indiji, preporučio bih knjigu Viktora Goblanca »India Analysed« (5 svez.).

koju zemlju na svijetu, rezultat je osam godišnjeg intezivnog rada, da se stvori jedna nova konstitucija za Indiju. od god. 1858 cilj Britanske politike bio je, da se Indiji dade samouprava i ja se posvema slažem s onima, koji drže, da će se ovim zakonom ta svrha i postići. Zadnjih dvanaest godina dvovlada bila je na snazi i danas od 6 savjetnika u eksekutivi indijske vlade 3 su Indijanca. U provincijama od 30 eksekutivnih članova 14 je Indijanaca, dok imade 21 ministar Indijanac, 2 do 5 šefova suda, 37 od 80 sudaca viših sudova su Indijanci. Kroz ovih dvanaest godina narod je stekao dosta iskustva u pogledu izbora kao i u pogledu samouprave. Činovnički stalež se postepeno indijanizira, jer od 1.300 činovnika 44% su Indijanci.

**India Act.** U čemu se dakle sastoji taj novi oblik samouprave u Indiji? Kao odgovor na to pitanje neka posluži članak, što ga je donio »Times«, kad je taj zakon bio prihvaćen po britanskom parlamentu.

Kad bude prihvaćen ovaj zakon piše »Times« — federacija neće odmah biti uvedena, budući je potrebno, da se prije ostvare neki bitni preduvjeti. Doznaje se, da je vijeće obavijestilo prinčeve, da se je izašlo u susret mnogim njihovim željama, ali uza sve to ostaje još mnogo toga da se riješi.

Opseg federativne vlasti ovisit će o »Instrument of Accession«, što će ga potpisati svaki pojedini vladar. Pomoću ovog »Instrument of Accession« polovica indijskih država mora se izjaviti, da pristupa federaciji prije, nego obje kuće u Engleskoj upute adresu vladaru, kojom traže, da se uvede federacija. Tek nakon toga kralj će izdati proklamaciju da zakon o federaciji stupa u krijepost.

Ministarsko vijeće sastojat će se od deset članova, koji su odgovorni legislativi. Ovi će biti savjetnici vrhovnog guvernera u svim pitanjima osim onih rezerviranih guverneru. Guverner će upravljati odjeljenjem za vanjske poslove i obranu pomoću naročitog odbora, dok u ostalim odjeljenjima guverner može u stanovitim slučajevima raditi i drugačije, nego li su mu ministri savjetovali.

Vrhovni guverner zavisan je od ministra kolonija u slijedećim pitanjima:

1. kad prijete veća pogibelj javnom miru i poredku;
2. kad se radi o financijskom stabilitetu i kreditu federalne vlade;
3. kad se radi o zaštiti manjina i stečenim pravima državnih pensionera i njihovih obitelji;
4. kad se radi o naročitom postupku protiv britskog podanika ili robe, importirane u Indiju.
5. kad treba, da se zaštite prava pojedinih indijskih država, te prava i dostojanstvo samog vladara.

**Legislatura.** Pokrajinska legislativna tijela britske Indije izabiru na pet godina 250 zastupnika u federalnu skupštinu, u koju dolazi još 125 članova kao rapresantanti pojedinih država. U Gornju kuću takozvani, državni savjet (Council of State), ima se birati indirektno po provincijama 156 članova, gdje će sjediti i 104 predstavnika pojedinih država. Gornja kuća je permanentna, naime svake treće godine mijenja se jedna trećina članova.

Upravni mehanizam u provincijama jednak je onom u centralnoj vladi. Svaka provincija ima svoju vladu i svoju skupštinu.



Za sada imade 10 pokrajina sa guvernerom na čelu. Najvažnija promjena u novom zakonu je separacija Burme od Indije, koja je mutatis mutandis uređena na isti način kao i Indija. Dvije nove provincije i to Sind i Orissa su kreirane tako da broj indijskih provincija iznaša u svemu 11.

Vlast je u rukama guvernera i oni imadu istu odgovornost kao i vrhovni guverner.

**Pokrajinske skupštine.** U Bengalu, Bombayu, Madrasu, Ujedinjenim pokrajinama, Biharu i Assamu postoje dva legislativna tijela. Legislativni savjet ili gornja kuća je permanentna. Svake treće godine se izmjenjuje jedna trećina članova gornje kuće, dok mandat u donjoj kući traje pet godina.

Broj izbornika iznaša 36 milijona. U gornjoj kući rezervirano je šest mjesta za žene.

Rekao sam na početku, da će obzirom na sve veće raspoloženje nacionalista prema novom ustavu, ovaj i uspjeti. Značajna je u tom pogledu izjava, što ju je dao vođa indijskih nacionalista Sir A. M. K. Dehlavi ovih dana u svom govoru, držanom na jednoj državnoj skupštini. Govoreći o reformama on je rekao slijedeće:

»Nikada do sada nije bio učinjen smjeliji korak od ovoga. Njime su ispunjene velikim dijelom sve one želje širokogrudnih engleskih državnika, koji su imali udjela u vladama Indije«.

Pozivajući mladež, da se razborito drži prema novo stvorenoj situaciji, pita Sir Dehlavi, da li imade u historiji primjera, gdje bi kralj poslao svog ministra u jednu zemlju, da ispita, kakva bi se sve prava i privilegiji mogli dati zemlji, te u kojoj mjeri treba vladar, da se odreče svojih prava.

Nadalje on je u svom govoru upozorio na neobičan prizor, kad je vladar sakupio u svojoj palači indijske delegate, da s njima otvoreno pretrese sve nedostatke svoje vlade u Indiji. Tom je sastanku prisustvovao i Mr. Gandhi. Ovo je bio dovoljan dokaz dobre volje, da se vidi u kolikoj se mjeri može dati Indiji politička prava.

Indija se nalazi sada na svom pokusnom putovanju. Put neće biti bez pogibelji i poteškoća, ali će je na tom putu pratiti dobre želje svih iskrenih prijatelja te lijepe zemlje.



*Ljubičić Josip (R. C. Ljubljana)*

## N A Š S E L J A Č K I P R O B L E M

### I.

Naš je narod sa preko 80% seljački, po svom životu, radu i shvaćanju. Ostali pak dio našega naroda nije tuđ seljaštvu, jer je veliki dio naše inteligencije, a i obrtništva porijetlom seljački, dočim naše radništvo većinom je poteklo iz sela, te je ono nažalost samo proletarizirani dio našega seljaštva. Seljaštvo je dakle glavni i jedini temelj naše

države, pa zato i možemo ustvrditi, da smo izrazito seljačka država. Kako je pak seljaštvo zdravi i jaki, te otporni elemenat, to je sigurno, da su i seljačke države najzdravije socijalne tvorevine.

Pravu vrijednost seljaštva spoznalo se tekar u svjetskom ratu. U ratu je prodrila spoznaja, da je samo ona država najsigurnija svoga opstanka, koja imade zdravo i jako seljaštvo. Zato se poslije rata javlja po svim državama shvaćanje, da se treba seljaštvu posvetiti najveća pažnja, a tamo, gdje je seljaštvo u manjem broju, treba sve poduzeti, da seljaštvo dođe do jačega razvoja. Poslije rata posvećuju najveću pažnju seljaštvu Italija i Njemačka, koje nastoje putem zakonodavstva, a i državnih subvencija osigurati seljaštvu egzistencu i razvoj, i tako postići što bolji razvoj poljoprivredne produkcije. Njihov primjer slijede i druge države u Evropi, pa zato nije ni nerazumljivo razlaganje jednoga engleskog državnika, koji misli, da bi i Velika Britanija u svojoj zemlji trebala obnoviti seljački stalež. U ratu se naime spoznalo, da je seljak najpouzdaniji narodno-obrambeni elemenat, a osim toga i najvažniji faktor u prehrani zemlje. Zato je i razumljivo, da su se u mnogim evropskim državama osnovale posebne seljačke stranke, koje često zauzimaju važni položaj u političkom razvoju pojedine zemlje.

S obzirom na to, što smo mi pravi seljački narod, nije ni čudo, da se kod nas i najprije pojavljuje seljački pokret. Prije 40 godina javlja se kod nas dr. Ante Radić i postavio je tvrdnju, da i seljački narod ima svoju kulturu i da je ona zapravo temelj svega narodnoga života. Seljaštvo treba da bude ponosno na svoj život i običaje, na svoju nošnju i mišljenje, na svoje pjesme i zabave, tvrdi dr. Radić u svojoj knjizi: »Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu«, koja je izašla 1897. godine u Jugoslavenskoj akademiji. Na njegovu pobudu započne godine 1898. izdavati naša najveća znanstvena institucija: Jugoslavenska akademija »Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena«, koji još i danas izlazi, a u kom se prva javila seljakinja Kata Jančerova iz Trebarjeva i opisala običaje svoga sela.

Dr. Ante Radić nastavio je svojim radom i izvan Jugoslavenske akademije, a njemu se pridružio i njegov brat Stjepan, koji je onda zajedno s Antunom započeo hrvatske seljake i politički i gospodarski organizirati. Ovaj je pokret našao odziva i kod braće Slovenaca, gdje je poznati zadružni ideolog i socijalni radnik dr. Janez Krek započeo blagotvorno djelovati, organiziravši slovensko seljaštvo gospodarski i prosvjetno, nastojeći tako socijalno i politički dignuti slovenskoga seljaka. Nekako u isto vrijeme javlja se i kod Srba oduševljeni zadružni radnik Avramović, koji je započeo srpski seljački narod okupljati u zajedružnu organizaciju.

Poslije rata naše je seljaštvo potpuno shvatilo nauku pokojnoga Ante Radića, koji je naučao, da seljaštvu ne će biti nikad bolje, ako ne bude ono samo kao subjekt sudjelovalo u svakom javnom radu za dobro seljačkog naroda baš tako, kako to čini u svom privatnom gospodarstvu. Ova je spoznaja zahvatila cijelo naše seljaštvo, samo je nesreća, što do te spoznaje nijesu još došli naši vodeći faktori.

Nekako istodobno, kad se u Hrvatskoj pojavio seljački pokret, pojavljuje se i u Švicarskoj seljački ideolog imenom dr. Ernst Laur, koji počne širiti jednaku nauku poput Radića i osnovao je seljački Savez.

Ovaj je pokret i u Švicarskoj bio predteča osnutka seljačke stranke, koja je danas jedna od najjačih švicarskih stranaka. Sličan se pokret kasnije pojavljuje i među našom braćom Bugarima, koji su također poput nas potpuno seljački narod, te je bugarske seljake organizirao poznati seljački vođa Stambolijski. Nakon toga pojavljuje se sličan pokret u Češkoj, Poljskoj, a i u drugim evropskim zemljama tako, da su se kasnije organizirale i različne međunarodne seljačke organizacije.

Seljački pokret kod nas, a i u drugim državama, daje nepobitni dokaz, da je seljaštvo konačno spoznalo svoju moć i snagu, s pomoću koje ono može samo sebi najviše pomoći, ako se udruži i stvori svoju vlastitu organizaciju. S druge strane naše je seljaštvo, a i ono u drugim državama, uvidjelo da državna politika vodi o potrebama seljaštva manje računa, negoli o potrebama malobrojnog radništva i ostalih staleža u državi. Napose radnici imadu danas već sve zaštite na socialnom, gospodarskom, pa i političkom polju, koje mu osiguravaju razvoj i egzistenciju, a seljaštvo, koje je — barem kod nas — najveći naš producent, a istodobno i najveći naš konzument, stalno propada i tako zapada u najveću bijedu. Nitko ne može, a i ne smije biti protivan, da se radništvu pomogne i da mu se zajamči njegova egzistencija, pa makar ono broji kod nas kojih 5% svega našega naroda, no zato je velika pogreška i teška zabluda, ako se istodobno ne daju ista prava seljaštvu, koje iznosi više od 80% našega naroda. Makar naš seljak sve nas hrani svojim proizvodima, zato ipak on je ne samo najslabije plaćen za svoj rad, već se kraj toga i najslabije hrani, a da ne govorimo o tome, kako su njegovi životni zahtjevi upravo minimalni. Seljak je naš mukotrpan, strpljiv i miroljubiv, što je samo naša narodna sreća. No zato se ne smije njegova strpljivost do kraja iscrpiti.

## II.

Poslije rata provedena je u prekomorskim zemljama najracionalnija mehanizacija poljoprivredne proizvodnje, što je naravski povoljno uplivalo i na njezinu rentabilnost. Ovo je bio i uzrok zašto su stalno opadale cijene seljačkim proizvodima u cijeloj Evropi. Najveći pad cijena seljačkih proizvoda nastao je u godini 1929. i od tada je padanje trajalo sve do godine 1933., kad su se početkom te godine cijene na svjetskim tržištima srozale na 31 do 38% njihovog nivoa u godini 1929.

U tom padu leži i sva katastrofa naše seljačke proizvodnje, a koja takodjer nije mogla izbjeći teškim posljedicama nastale krize u cijenama poljoprivrednih proizvoda na svjetskim tržištima. Kod nas su neki proizvodi izgubili skoro i tri četvrtine svoje vrednosti, što je rodilo nužnom posljedicom, da je kupovna snaga našega seljaka iz dana u dan sve jače padala. Zbog toga je i zemlja od svih proizvodnih dobara najviše izgubila u svojoj vrednosti. Zemlja je pala u svojoj cijeni više negoli seljački proizvodi, a pala je čak ispod polovice predratne zlatne paritete. Danas je poprečna cijena jednom hektaru zemlje Din 5.000.—. Zato se i može ovo tvrditi: Ako je seljak pred ratom kupio na dug 5 hektara zemlje i plaćao kamate, on bi danas trebao vjerovniku vratiti 40 hektara zemlje umjesto kupljenih 5 hektara.

S obzirom da je naša seljačka proizvodnja ne samo najveća, već i najvažnija u cijeloj našoj privrednoj proizvodnji, potrebno je i navesti,

kako se ta proizvodnja razvijala poslije rata. Ukupna proizvodnja svih žitarica u godini 1929. bila je 7:75 milijuna tona. Poslije kritične godine 1929. proizvodnja je žitarica znatno pala, no ipak se godine 1933. opet popela na 7.36 milijuna tona.

Istotako i zasijana se površina zemlje sa žitaricama povećavala. U godini 1933. iznosila je ta površina 5.81 milijun hektara, a uporedo s time rastao je i prihod od žetve. Ukupna je vrijednost žetve pred nastupom krize t. j. godine 1928. iznosila preko 15 milijarda dinara, dočim je godine 1929., kad je nastao pad cijena, iznosila već samo  $11\frac{3}{4}$  milijarde. Slijedeće godine pale su cijene još jače, pa je tako i doprinos žetve iznosio  $7\frac{1}{2}$  milijarda dinara. U godini pak 1933. iznosio je prinos žetve jedva nešto nad 6 milijarda. Iz tih podataka vidimo, da je prihod žetve u godini 1933. pao skoro na polovicu vrijednosti žetve iz godine 1928., kad su cijene žitaricama bile najviše. Cijene žitaricama u tim godinama stalno su padale tako, da su cijene godine 1933. jedva iznosile nešto preko 40% cijena u godini 1928. Zbog toga je i naš izvoz u godini 1933. spao po vrijednosti izvežene robe na 43% izvoza u godini 1929.

Ovaj je katastrofalni pad cijena žitaricama posvema uništio kupovnu snagu našega seljaka. Seljak nije više mogao plaćati ni poreza državi, ni kamate svojim vjerovnicima, a njegova potreba kao konzumenta pala je na minimum. Ako seljak kao naš najveći konzument ne dobije dostatno za svoje proizvode, dosljedno tome ne može ni nabavljati drugo, negoli samo ono, što je njemu i njegovoj porodici najnužnije za život. Način njegova života u nastaloj krizi pao je na tako niski stepen, kakovoga naš seljak ne pamti već decenije.

U tome i leži glavni uzrok čitave naše krize. Naš glavni i najveći potrošač izgubio je svaku mogućnost, da živi i troši prema svojim potrebama, pa je radi toga i naša potrošnja silno pala. Osim toga u toj krizi doživljavamo još posvema neobičnu abnormalnost, a to je, da našoj privredi nije uspjelo odstraniti nerazmjer između cijena industrijskih proizvoda i proizvoda naše seljačke proizvodnje. Poslije svjetske privredne krize nastojale su sve države bez razlike, da ovu divergenciju, ako ne već odstrane, a ono barem da je donekle smanje u korist seljačke privrede. U većini država uspjelo je tu razliku odstraniti umjetnim načinima, dapače u Americi su se cijene cerealijama tečajem godine 1933. povisile za 28%, dočim su u isto vrijeme industrijski proizvodi porasli samo za 14%. Kod nas se pak u toj godini suprotno indeks cijena žitaricama opet snizio za 7.5%, dočim industrijskim proizvodima jedva za 3.5%. Uzevši godinu 1929. za ishodište, vidimo, da su cijene žitaricama koncem godine 1933. pale na 38.3% naprama cijenama u godini 1929., a stočnim proizvodima na 53.9%, a industrijskim pak proizvodima samo na 68.4%.

I ako smo izrazito seljačka država, u kojoj je ne samo najveći proizvođač seljak, već i najveći potrošač, ipak se čitavo vrijeme ove krize nije ništa ozbiljna poduzimalo, da se toj nepravdi stane na kraj, akoprem svi znademo, da je sve to glavni uzrok krize, u kojoj se naš narod već toliko godina nalazi. Porezi se ne snizuju, akoprem se oni još i danas odmjeruju seljaku na bazi cijena seljačkih proizvoda u godini 1926. Jednako tako nijesu se poduzele nikakve zaštitne mjere, kojima bi se cijene seljačkim proizvodima povisile a industrijskim sni-

zile. Sve je prepušteno svojoj sudbini i zato se mi nalazimo još uvijek u teškoj krizi, dok je drugim narodima uspjelo već najteže prebroditi. Roosevelt smatrao je svojom prvom zadaćom, da američke farmere spasi od daljnjega propadanja, a mi puštamo, da se 80% našega naroda bori s bijedom i gladom i da tako naša cijela privreda pomalo propada.

I Njemačka, koja je par excellence industrijska država, smatrala je svojom prvom dužnošću u rješavanju krize, da spasi svoga seljaka. Zato je njemački narodni socijalizam smatrao svojom prvom zadaćom pružiti i potpunu potporu seljaštvu, znajući što vrijedi zdravo seljaštvo za državu.

Da možemo pak posvema jasno prosuditi u kakvoj se situaciji nalazi danas seljačka proizvodnja, treba da na koncu još ustanovimo slijedeće: Redovni i minimalni troškovi za proizvodnju jednog katastarskog jutra pšenice, pri osrednjoj obradbi zemlje, iznosili su u godini 1934. zajedno s javnim teretima, kako je to izračunao Savez poljoprivrednih udruženja u Novom Sadu, u svemu Din 1.168.—. Ako se sad uzme, da je prošlogodišnji prosječni prinos pšenice po jednom jutru u najboljem slučaju iznosio 8 metričkih centi, sa prosječnom cijenom od Din 100.— za 100 kg, a vrijednost slame i pljeve da je iznosila Din 120.—, to je seljak dobio u svemu Din 920.— po jutru. Po tome računu izlazi, da je seljak prošle godine na proizvodnju svakoga jutra pšenice nadplatio Din 248.—.

Nešto bolje izlazi seljak s produkcijom kukuruze. Za proizvodnju jednog jutra kukuruza, također kod osrednje obradbe, iznosili su redovni i minimalni troškovi u prošloj godini zajedno s javnim teretima ukupno Din 1.051.—. Prošlogodišnji prosječni prinos kukuruza bio je 12 metričkih centi po jutru, što je kod cijene od Din 60.— po 100 kg, a i vrijednosti kukuruzovine od Din 150.—, činilo svega Din 870.—. Prema tome nadplatio je naš seljak kod prošlogodišnje proizvodnje kukuruze Din 181.— po svakom katastralnom jutru.

I kod ovakvih teških prilika, u kojima se nalazi naš seljak i njegovo gospodarstvo, čekamo da se kriza sama od sebe riješi. Otkuda će on stalno pokrivati gubitke svoga gospodarstva? Zar smiju li se i njegovi dugovi samo nagomilavati bez otplaćivanja?

### III.

Kad uočimo sve navedeno, postaje nam posvema jasno, zašto nije seljak iza nastupa krize mogao otplaćivati svojih dugova. Većinom se seljaci nijesu zaduživali bez potrebe, ili su uzajmili novac za nabavu zemlje i poljoprivrednih strojeva ili pak za popravak kuće i gradnju novih gospodarskih zgrada. Povrh toga seljak se često zaduživao za potrebno sjeme ili za nabavu goveda, koje mu je potrebno kod obrađivanja zemlje, a gdje kad se morao zadužiti i za potrebnu prehranu, ako je bilo ljeto slabo.

Kako su nastupom krize cijene seljačkim proizvodima toliko pale, da seljak od prodane žetve nije dobio ni toliko, da bi poreze platio, a kamo li da bi još podmirio svoje najnužnije životne potrebe, onda je posvema jasno, da je i svom vjerovniku ostajao dužan kamate. I tako su se nizali kamati na kamate, dok nije postao vjerovnik nestrpljiv,

a dug još veći, te konačno seljak bez svake mogućnosti, da dug plati. Mi doduše još ni danas neznamo, koliko zapravo iznose dugovi našega seljaštva, ali je očito, da su ti dugovi veliki. Kod nas se nije dosad još smatralo važnim ustanoviti pravi iznos tih dugova, pa zato čitamo i danas, t. j. iza 3 godine, što postoji zaštita za seljačke dugove da jedni tvrde, kako ti dugovi iznose 7 milijarda dinara, a drugi — i to naročito seljački vjerovnici, — da ne dosežu ni pune 2 milijarde. Očito je, da ne će stajati ni prva ni druga svota, i da će se ti dugovi kretati u iznosu oko 4 milijarde. Privilegirana agrarna banka povelala je anketu o seljačkim dugovima u godini 1932. i ona je na temelju skupljenih podataka ustanovila, da ti dugovi iznose nešto preko 5 milijarda. Nije isključeno, da su ti dugovi s kamatima dosegli već i ovu svotu, jer naš je seljak bio izvrnut zelenaškim kamatima, pa je često plaćao na svoj dug i preko 30% kamata. Iako smo mi izrazito seljačka država, usprkos tome nije kod nas uređeno pitanje seljačkog kredita, makar je to prvi preduvjet za uspješni razvoj seljačke privrede. Budući da mi nemamo zavoda, koji bi se bavili isključivo seljačkim kreditom, dolazili su naši seljaci u položaj, da su novac uzajmivali svagdje, gdje su ga samo dobili. Na taj način dospjeli su seljaci često u ruke najbezdušnijih lihvara. Seljački kredit treba da bude — po naravi svojoj — jeftin i dugoročan; no kod prilika kakve vladaju kod nas u predmetu seljačkih kredita nije taj nikada bio jeftin, dok je samo radi teških prilika dužnika postao dugoročan.

I u drugim je zemljama nastupom krize došao seljak u težak položaj, pa makar je tamo uživao kredit uz povoljnije uvjete. I tamo je prestao seljak plaćati, jer su mu njegovi prihodi jedva dostajali za život, a nije imao od kuda da namakne sredstva za kamate na dug, a kamoli da još otplaćuje glavnice. Zato sve su države odmah uvidjele, da se to pitanje ne da dugo odlagati i odavna su donijele radikalna rješenja. Mora se priznati, da ni strane države nijesu našle odmah definitivno rješenje toga pitanja, već su postepeno ovo pitanje riješavale, no fakat je, da su ga riješile sve države, pa i naše balkanske susjede, samo mi još uvijek tražimo rješenje.

Problem seljačkog razduživanja vršio se općenito u tri pravca. Najprije se u svim zemljama pružila svim zemljoradnicima linearna zaštita, odlaganjem ovrha i dražbi, a onda se linearna brzo pretvara u individualnu. U drugom se stadiju nastoji ustanoviti stanje zaduženosti zemljoradnika, pa se dozvoljava smanjenje njihovog duga. Ovo smanjenje glavnice provodi se ili dobrovoljno t. j. dogovorno s vjerovnicima ili pak skraćenim sudbenim postupkom. Konačno u zadnjem stadiju nastoji se provesti konverzija seljačkih dugova. Ova se konverzija ne provodi toliko u interesu dužnika, koliko u interesu vjerovnika, da se na taj način prepereči, kako ne bi vjerovnici došli u poteškoće. država preuzima plaćanje stanovite razlike u kamatima. Isto tako država preuzima u stanovitim slučajevima dužnost nadoknaditi vjerovnicima djelomično ili u cijelosti gubitak, koji su pretrpjeli smanjivanjem dugovne glavnice.

Kod nas su kroz ove tri godine, što je ovo pitanje na dnevnom redu, održane različite konferencije svih interesiranih privrednih i sta-

leških korporacija, a osim toga uveliko se o tom pitanju raspravljalo i u našoj javnosti. No usprkos tome još ni danas nemamo definitivno rješenje.

Međutim time, bude li se donijelo samo rješenje za stare dugove, ne će biti definitivno riješeno pitanje seljačkih kredita. Prijeka je potreba, da riješimo već jednoć to pitanje, i to prvo zato, da konačno znadu vjerovnici, što će biti s njihovim starim potraživanjem kod seljaka, a drugo i radi toga, da naš seljak nanovo postane kreditno osposobljen. Jednako tako je potrebno, da se kod nas uredi pitanje seljačkog kredita. Mi imademo doduše dosta kreditnih institucija, no sve one imadu druge funkcije, nego li da djeluju na polju seljačke vjeresije. Na tom polju može uspješno djelovati u prvom redu seljačko zadrugarstvo, koje je također, uslijed nastalih prilika, došlo u krizu, pa je zato i ovo jedno goruće pitanje, koje traži hitno rješenje. Zadrugarstvo trebalo bi sanirati iz državnih sredstava, kako su to učinile druge države, i onda bi ga osposobili za njegovo daljnje djelovanje u seljačkoj privredi. Seljačko će kreditno zadrugarstvo moći tada preuzeti kratkoročno kreditiranje seljačke privrede, a povrh toga zadrugarstvo će vršiti važnu funkciju oko izmjene proizvoda kao i u podizanju seljačke privrede.

Seljačko zadrugarstvo može, kako rekosmo, vršiti samo kratkoročno kreditiranje. Zato može ono opskrbljivati seljaštvo samo kreditom, koji bi služio za obrtni kapital. Nije pak zadaća seljačkog zadrugarstva, da podijeljuje i dugoročne kredite, i to t. zv. posjedovne i melioracione kredite. Zato bi se trebala osnovati posebna kreditna institucija ili više njih, koje bi bile izdašno dotirane iz državnih sredstava, da bi mogle podijeljivati kredite seljacima uz najviše 4—5% kamata, te na duge rokove od 20—30 godina.

No sve to ne će poboljšati položaj našega seljaštva, ako se istodobno ne nađe i rješenje, kako bi se cijene seljačkim proizvodima podigle na visinu, da bude seljačka proizvodnja opet rentabilna. Bez toga seljak ne može postati kreditno sposoban, isto tako ne može ni stalno nadoplaćivati na svoj rad i trud. Treba posegnuti za takvim mjerama, koje će osigurati seljačkoj privredi prosperitet, osiguravši joj plasiranje njezinih proizvoda uz cijene, koje će biti u pravednom omjeru s cijenama onih potrepština, koje seljak mora nabavljati za svoje potrebe.

#### IV.

Sva ova pitanja zajedno čine jednu cjelinu. No time još nijesu ni izdaleka iscrpljena sva pitanja o kojima bi se trebalo raspravljati i tražiti njihovo rješenje. Za rentabilnost seljačke privrede bilo bi važno stvoriti u prvom redu organizaciju, koja bi vršila unovčenje seljačkih proizvoda na domaćim i stranim tržištima. Isto tako trebalo bi putem zadružne organizacije pomoći izvršiti što veću racionalizaciju seljačke produkcije i time seljaku olakšati njegov rad. Ovo bi se pak uspješno moglo provesti, ako bi se omogućilo osnivanje gospodarstvenih stručnih škola po našim selima.

Sva naša nastojanja trebala bi se usredotočiti oko toga, da seljačka gospodarstva opet postanu rentabilna, jer ne samo da ćemo time koristiti cjelokupnoj našoj privredi, jer kad seljak imade novaca, tada

će ga imati i sve ostale grane naše privrede, nego ćemo time također prepriječiti i osiromašenje najvećega dijela našega naroda. Nama ne može i ne smije biti cilj da industrijaliziramo našu zemlju, jer time ćemo samo uništiti naše seljaštvo. Mi ne treba da zanemarujemo razvoj industrije, već naprotiv naš rad oko podizanja industrije u našoj zemlji treba da dovedemo u sklad s našim faktičnim potrebama, a istodobno i u sklad s interesima naše seljačke proizvodnje. Švicarska je najbolji dokaz, kako je pogrešno seljačku zemlju preko mjere industrijalizirati, i time stvoriti mogućnost, da se seljaštvo, koje je najzdraviji i najjači temelj svake države, proletarizira i da zapusti zemlju i selo.

Za nas je seljački problem od općega narodnog značenja. Zato bi se ovim pitanjima trebalo i u našim redovima posvetiti najveća pažnja. Naši bi se odbori za služenje zajednici trebali stalno baviti pitanjima, koji su u vezi sa seljaštvom i njegovom proizvodnjom. Mi ćemo na taj način ne samo izvršiti jednu svoju narodnu dužnost, već ćemo ujedno time, što ćemo naše članstvo zainteresirati za ova pitanja, stvoriti mogućnost, da se pojedina pitanja i pravilno riješavaju.



## STUDENTSKE RADNE ČETE

Još školske godine 1933/34 počeo je raditi na organizovanju studentskih radnih četa univerzitetski profesor g. Dr. Laza Popović, istaknuti javni radnik i odličan poznavaoč teških prilika koje vladaju po zabačenim i zapuštenim našim selima. Zadahnut velikim optimizmom i vjerujući u zdrav duh naše omladine, on pristupa organizovanju studentskih radnih četa i u zajednici s Jugoslovenskim studentskim klubom »Rad« na zagrebačkom univerzitetu smišljenim pothvatom uspijeva da privede u djelo jednu organizaciju koja služi na čast i inicijatoru i aktivnim učesnicima te zajednice. Uspijeva da među omladinom postavi na najviši pedestal kult rada, i tako ukaže na pravi put kojim treba kročiti u službi zajednice.

Ove godine radilo je za vrijeme velikih školskih ferija oko 150 studenata, najprije u Virovitičkom srezu na prokopavanju odnosno čišćenju starog »županskog kanala« radi isušivanja okolnih sela, i na gradnji jedne seoske školske zgrade, a za tim je jedna grupa od 50 studena upućena u Nevesinjski srez u Hercegovini, gdje je u najtjesnijoj vezi sa seoskim sokolskim četama radila na važnom poslu izgradnje javnih česama za snabdijevanje stanovništva pitkom vodom, te izgradnji puteva.

Kao da su ove vrste radova, kojima su ove godine bile zaposlene studentske radne čete, imale simbolički da prikažu koliko je omladina pozvana da praktičkim radom rješava i najoprečnije probleme života i praktičnih potreba.

Na sjeveru države problem isušivanja, dakle obilje vode, na jugu problem suše i oskudice vodom, a na regulisanju takvih tehničkih radova neumorno i nesebično rade mlade ruke, požrtvovno i dobre volje, bez nagrade i nadnice, i samo uz osiguranje uslova života i opstanka.



Smatrajući jedino rad praktičnim dijelom svoga životnog plana i nacionalnog programa, članovi studentske radne zajednice ujedno vrše ono što je u njihovom pothvatu najviše hvale vrijedno, a to je, akciju za napredak zaboravljenog sela, i time dovode u skladnu vezu selo i grad.

Kako sa studentskim radnim četama na teren uvijek odilazi i izvjestan broj ljekara i medicinara, to takva misija seoskom svijetu pruža besplatnu pomoć i lijekove, pa tako i na tom polju studentske radne čete vrše ne samo jedno socijalno, nego i jedno humano djelo.

Organizacija studentskih radnih četa na terenu donekle sličići skautskom radu.

Odijelo studenata su: kratke pantalone, kaput od bijelog seljačkog platna, šajkača i vojničke cokule. Sam život u slobodnom vremenu je logorski, a studenti redom ispomažu kuhara i pri spremanju hrane.

U četi vlada primjerna disciplina, druželjublje i kolegijalnost. Sramota je biti lijen i neposlušan, a najveća ambicija svakog člana radne čete je da primjerno radi i uzorno se vlada.

Čitajući o uspjesima prve studentske radne čete 1934 godine potpisani je stupio u vezu s profesorom g. Dr. Lazom Popovićem, te ljubaznom privolom gospodina profesora, i susretljivošću Jugoslavenskog studentskog kluba »Rad« bilo je moguće da o velikim školskim ferijama 1935 uputi 27 učenika povjerene mu škole na ferijalnu praksu u studentsku radnu četu koja je radila u Podravini. Učenici primljeni su, kako od vodstva tako i od svih članova studentske radne čete, srdačno i bratski, tako da je izvjestan broj učenika — i ako obavezan samo na jedan mjesec ferijalne prakse — dobrovoljno ostao i dulje na radu i otišao s ekspedicijom i u Hercegovinu.

Po povratku u školu, učenici tehničari, puni su hvale za radne čete i s oduševljenjem pričaju o svom učestvovanju u radu tih četa, i o svojim raznim doživljajima u bratskom kolu studenata.

Smatrao sam za dužnost da ovo nekoliko redaka objavim u našem rotarskom glasilu, ukazujući time na pohvalan rad studentskih radnih četa kao jednog svijetlog primjera kako treba služiti zajednici.

S a r a j e v o, septembra 1935.

I n g. O s k a r G r o f,  
direktor Srednje tehničke škole.



Dr. Tonko Šoljan, R. C. Split.

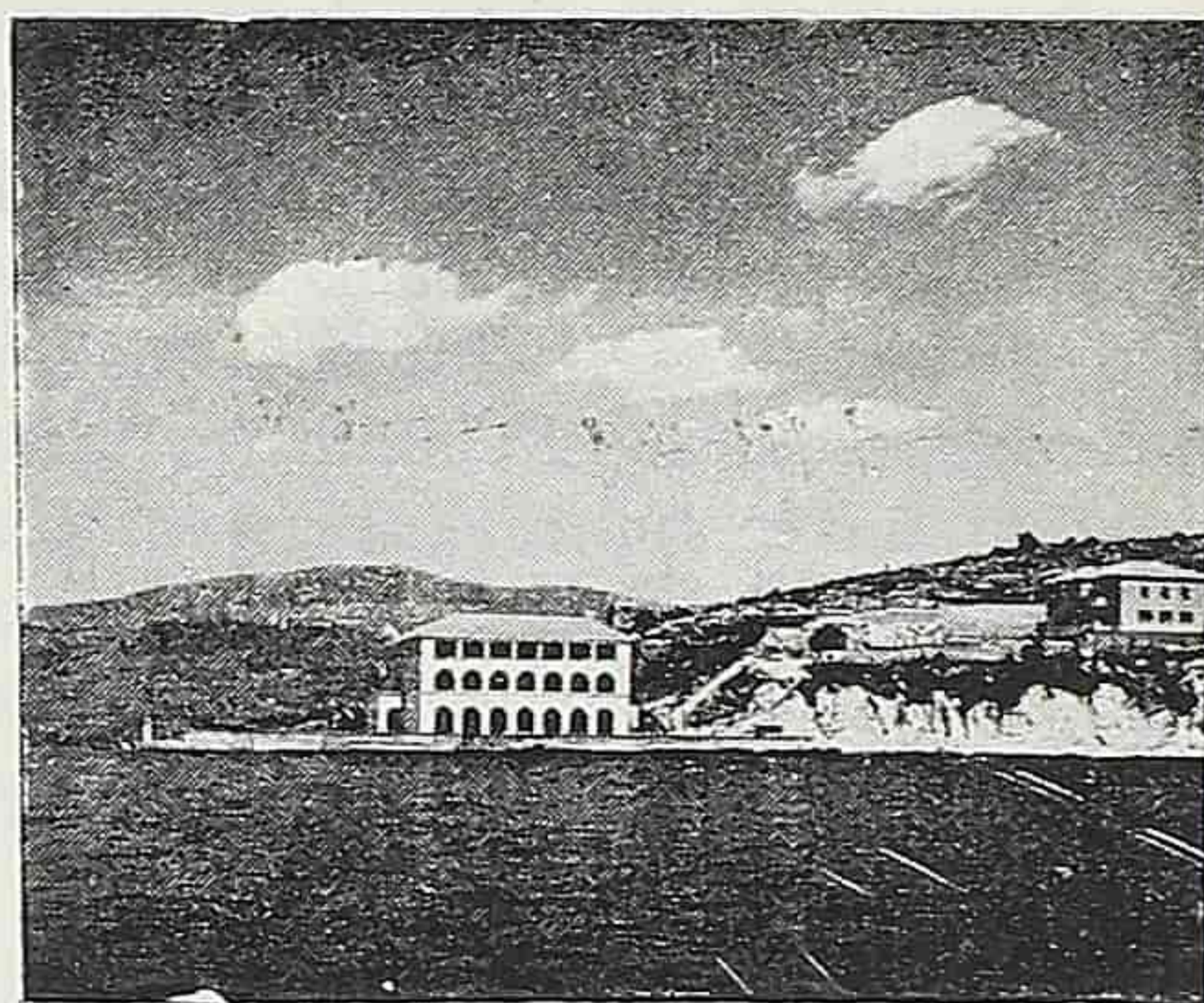
## OCEANOGRAFSKI INSTITUT U SLUŽBI MORSKOG RIBARSTVA\*)

Biološko-oceanografski Institut u Splitu naučna je ustanova najvišeg reda i jedina te vrste u Jugoslaviji. Činjenica, da se u relativno kratkom vremenu nakon oslobođenja i samostalnog života naše države pristupilo osnivanju ovakve institucije, dokazuje visoko shvaćanje važ-

\*) Ovaj članak radi svoje aktualnosti preštampan je iz oktobarskog broja novosadskog »Poljoprivrednog Glasnika«, br. 19, 1935 god.

nosti mora za kulturni, ekonomski i politički život naše države sa strane dviju naših najviših naučnih institucija, koje Institut osnivaju. To su Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti u Zagrebu i Srpska Kr. Akademija Nauka u Beogradu. S druge strane svjedoči to za uviđavnost mjerodavnih faktora, koji su s finansijske strane omogućili da se pristupi gradnji i prvom radu u institutu. U prvom redu treba tu spomenuti kredite Ministarstva Prosvjete kao nadležnog ministarstva, zatim Ministarstva Saobraćaja, Poljoprivrede, Vojske i Mornarice i Građevina. Općina grada Split izgradila je pak cestu do instituta i provela do njega električnu energiju, vodovod i plin.

Osvrnemo li se ukratko na program Biološko-oceanografskog Instituta, biće nam odmah jasno odakle ovo interesovanje raznih nadležstava i ustanova za nj. Uzrok tome leži u složenosti njegovih ciljeva i zadataka. Konačni je cilj instituta: **naučno poznavanje prirode našeg**



Zgrada Oceanografskog instituta u Splitu (nedovršena) sa stambenom zgradom za osoblje iznad nje.



Uz zgradu Oceanografskog instituta u Splitu (nedovršenu) suše se velike povlačne mreže, koje se ne mogu upotrebljavati jer institut ne raspolaže još istraživačkim brodom.

(Foto: Dr. Šoljan)

**mora kao osnove za njegovo racionalno iskorišćavanje.** Do tog cilja vode razni putevi, pak je prema tome institut preuzeo na sebe i razne zadatke. Da ne zalazimo potanje u naučne i prosvjetne zadatke instituta, spomenućemo ih tek kao most k njegovom naučno-privrednom radnom području:

U prvom redu ide tu ostvarenje **teorijsko-naučnog** dijela institutskog programa. Netom smo postali samostalni gospodari jednog dijela svjetskog mora, preuzeli smo automatski pred čitavim svijetom i dužnost da svoje more naučno istražimo, t. j. upoznamo. Za razliku od kopna sva svjetska mora predstavljaju jednu nedjeljivu cjelinu. Zato se sasvim neovisno jedno od drugoga ne dadu uspješno ni istraživati. Jedinstvenost, nedjeljivost i veličina mora dovele su do uske internacionalne saradnje politički najoprečnijih naroda na istraživanju tog kolosa. More, koje god bilo i ma gdje bilo, sastoji se od živih i neživih komponenata, koje se nalaze u uskoj međusobnoj vezi i ovisnosti. Da se upoznaju zakoni njihova bivstvovanja i rezultante njihovog međusob-

nog djelovanja, t. j. priroda i gazdinstvo mora, potrebna je nesamo saradnja raznih naroda, nego i raznih naučnih disciplina. Zato savremena oceanografija znači saradnju geomorfologije, hidrografije (t. j. fizike i kemije) i biologije (t. j. zoologije i botanike) mora i to teorijske i primijenjene. To su sve područja, za koja bi na kopnu postojao čitav niz samostalnih instituta, no potreba najintimnije saradnje pri radu na moru dovodi tu razne discipline i njihova žarišta pod jedan krov. Tako je Oceanografski institut u stvari sklop od više instituta sa koordiniranim radom u službi jednog jedinstvenog programa. Specifični karakter svakog instituta dolazi tu do izražaja tek u formi pojedinih institutskih odjeljenja, kao što su: hidrografsko, biološko i ribarstveno-biološko odjeljenje. U institutu je predviđeno sve što je od potrebe i za rad vaninstitutskih istraživača domaćih i stranik. Rezultate svog rada štampa institut u vlastitim publikacijama.

Idući je dio programa **didaktičko-prosvjetni**. Institut je uzeo na sebe i dužnost da osposobi nove generacije nastavnika i istraživača mora. On ima da usavrši studente, kao i svršene nastavnike, u onome što im naši kontinentalni univerziteti ne mogu da pruže u pogledu naučnog poznavanja mora i života u njemu. Ta će se svrha postizavati održavanjem kurzeva i praktikuma, kojih je nekoliko već održano. Popularisanje pak vršiće se predavanjima, broširama i posebnim velikim odjeljenjem akvarija za publiku.

Konačni dio programa, koji nas najviše interesuje, jest **naučno-privredni**. Prošlo je doba kad je nauka bila samo potrošač velikih materialnih sretstava. Od nje se danas na svim njenim poljima traži da svojim radom i sama direktno pridonese stvaranju materialnih dobara, potrebnih za čovječji život; da jedan dio svog rada direktno upravi praktično-privrednim i nacionalno-ekonomskim problemima. Poznato je što je primijenjena fizika i kemija učinila za savremenu tehniku, agronomija, šumarstvo, montanistika za privredu, medicina i higijena za život i zdravlje čovječje, razne grane primijenjene biologije za gospodarstvo. Kako se na kopnu ne da racionalno iskorišćavati ni jedan objekat bez prethodnog poznavanja njegove prirode i primjene naučnih rezultata u praksu, ne da se ni na moru. Kako su na kopnu potrebne razne institucije u te svrhe, potrebne su iz istih razloga i u iste svrhe i na moru, dapače radi njegove veličine i osebnosti još potrebnije. Biološko-oceanografski Institut u Splitu ima da udovolji toj potrebi.

Primijenjeno biološki program Oceanografskog instituta čekaju bezuvjetno najveći zadaci na području našeg morskog ribarstva. Posebna grana primijenjene biologije koja se njime bavi poznata je pod imenom **ribarstvene biologije**. Dok u slatkim vodama ribarstvena biologija pretvara sve više »ribolov« u »ribogojstvo« sa zadatkom da na što manjem prostoru producira što više, na moru ima ona druge zadatke u glavnom iz ovih dvaju razloga: 1) neizmjerena veličina morskog prostora: »More je veliko i ne može mu se pristupiti malim sredstvima« (Heincke) i 2) način gospodarenja, koji morskom ribarstvu daje obilježje trajne žetve bez sijanja i kultiviranja. Gajenje u morskom ribarstvu ima tek sporednu ulogu. Prirodi samoj prepušta se da ispuni one praznine što ih izvodi ribolov na moru.

Kad su se u morski ribolov počela doista ulagati ogromna novčana i tehnička sredstva, iskrsla je uporedo i potreba da se ocijeni bogatstvo i proizvodna snaga mora. Pomalja se pitanje o iscrpljivosti mora nasuprot ranijem vjerovanju u njegovu neiscrpljivost, i to naročito otkad se utvrdilo da oceanske dubine ne predstavljaju rezervoare ribe iz kojih bi se neprestano nadoknađivalo sve ono što se ulovi u obalnim morima. Napokon iskusili su se i izravni dokazi o sposobnosti savremene tehnike da preintenzivnom primjenom iscrpi i veća ribolovna područja do mjere, kod koje se njena primjena više ne isplati: drugim riječima, da je u stanju da sama sebe dovede u pitanje.

Prema tome postoji nesumnjivo jedan optimum intenziteta ribolova kod kojeg se ne vadi iz mora više nego se smije, niti manje nego se može, da bi se ostvarila trajna eksploatacija u najvećoj mogućoj isplativoj mjeri. Eksploatacija vršena po tim načelima naziva se racionalnom. Ona oduzima moru toliko ribe, koliko je ono u stanju da je svojom prirodnom obnovom nadoknadi. Racionalan ribolov — po Heincke-u — ne dira glavnicu ribljeg naselja, nego troši samo njene kamate. Da bi se dakle mogao utvrditi i onda propisati optimalan intenzitet ribolova u jednom moru, treba naći odgovora na pitanje, kolika mu je glavnica ribljeg naselja te o čemu zavisi ona i njena renta; drugim riječima, kolika je količina ribe izvjesnog mora i njena proizvodna snaga. Ovo je jedno od temeljnih pitanja ribarstvene biologije, a njegovo rješavanje najvažnija zadaća njena.

Dok lovac na kopnu izravnim opažanjem kontrolira stanje, razvoj i kretanje divljači u svom lovištu da prema tome odredi koliko divljači smije i mora sam ubiti da osigura trajno najizdašniji lov, ribar na moru u nesumnjivo je težem položaju. Njegovo je lovište beskrajno veliko, nepregledno, nepristupačno osim na samoj površini, a »divljač« većinom nevidljiva. Kontrolu tog lovišta može uspješno da vrši samo ribarstvena biologija primjenom svojih mnogobrojnih i komplikovanih metoda.

Produkcija ribe u moru uvjetovana je u prvom redu rasplodnom snagom riba. Zato se pronašao način da se ispituju količine oplodjenih ribljih jaja, koja kod većine korisnih riba slobodno lebde u morskoj vodi. Pomoću kontrole spolne zrelosti riba i gustoće njihovih jaja u moru pronalaze se položaji na kojima se riba okuplja često u ogromnim masama na mrijest. Za praktično ribarstvo pronalazak takvih položaja od vrlo je velike važnosti. Proizvodna snaga mora ribom zavisi dalje o produkciji riblje hrane u moru. Zato su se počeli ispitivati sadržaji ribljih želudaca i količine riblje hrane u moru. Utvrdilo se da su rasplod i potražnja hrane dva glavna biološka movensa, koji sile ribu da mijenja mjesto; pa budući da je kretanje ribe od najvećeg značenja za ribolov; poklonio se poseban studij ribljim seobama. Ne sele međutim svi individui jedne vrste po volji, nego pojedine lokalne forme ili rase imaju svoje ograničeno selidbeno područje, ma da se nekad miješaju s individuima drugih rasa. Zato se udariše temelji ispitivanju ribljih rasa, pak je karakterima prepoznavanja rasa olakšana i kontrola ribljih seoba.

Ispitivanje brzine rasteenja riba i njenih uzroka, koje se vrši paralelno sa ispitivanjem njihove starosti, također je od velikog interesa

po praktično ribarstvo. Nužno je da se pozna brzina rasteanja, da bi se uzmoglo prosuditi vrijeme koje je potrebno da se iskorišćavano more obnovi ribom tržišne veličine. A kako brzina rasteanja varira, traže joj se uzroci, jer i male razlike u tjelesnom porastu ribe kod ribolova sa milionskim ciframa imaju velikog ekonomskog efekta. Određivanje starosti, među ostalim, neophodno je potrebno za razumijevanje t. zv. fluktuacija kojima podleži ribolov. Neke su ribolovne godine za razliku od ostalih neobično bogate ribom. Velimo da količina ribljeg naselja, a s njome i uspjeh ribolova fluktuiraju. Ispitivanjem fluktuacija i njihovih uzroka našlo se da bogatstvo izdašnjih godina prouzrokuju većinom individui jedne generacije. Utvrđeno je da najviše ribe strada u prvoj, nejakoj dobi njena života, pa se s razlogom smatra da zaslugom obilnih godina moraju biti neobično povoljne prilike za razvoj dominirajućih mladunaca u godini kad su svi ugledali svijet. Tačno poznavanje uzroka fluktuacijama, uz poznavanje brzine rasteanja, vodi postepeno k mogućnosti tačnog predviđanja izgleda za ribolov, proricanja za izvjesnu godinu ili niz godina unapred, naročito kad se spoji s detaljnim poznavanjem uzroka seobama. Suvišno je i isticati važnost mogućnosti takvog predviđanja.

Konačno, produkcija riba u moru zavisna je i o mnogim konkurentima i izravnim neprijateljima riba, koji je ograničuju. Za razumijevanje produkcije i trošenja ribljeg naselja u moru potrebno je zato, kako se vidi, da se detaljno upozna život svake korisne riblje vrste i čitava njena živa okolina, a kako i riba i njena živa okolina zavise na koncu i o fizikalno-kemijskim svojstvima morske vode, potrebno je voditi računa i o toj mrtvoj okolini. Napokon, od naročitog je značenja utjecaj što ga sam čovjek ribolovom izvodi na riblje naselje. Za prosuđivanje tog utjecaja potrebno je još i stručno poznavanje ribolovne tehnike i stručno vođena statistika ribolova.

Za rješavanje ovih ribarstveno bioloških pitanja morskog ribarstva postoji čitava jedna komplikovana metodika. U naprednom svijetu njihovo postepeno razjašnjavanje dovodi već do vrlo korisnih rezultata. Kod nas su radi nerazumijevanja i neinteresovanosti bivše A. u. monarhije, koja je vladala primorjem, ostala sasvim otvorena. Danas pak, osnivanjem i razvojem Oceanografskog instituta, ostvaruju se mogućnosti da se u to područje s uspjehom zahvati. U interesu našeg morskog ribarstva, kao privredne grane prvoga reda na moru, kao i u interesu našeg nacionalnog prestiža na Jadranu Oceanografskom institutu treba omogućiti da izvrši svoju zadaću na tom području. Preduslov je da se hitnim rješenjem triju pitanja, na kojima živo radi Odbor za O. Institut, obezbijedi život i rad instituta:

1) da se donese zakon o Oceanografskom institutu, koji treba da mu osigura potreban personal i sredstva za rad;

2) da se dobiju sredstva za izgradnju neophodno potrebnog istraživačkog broda; (zagrebačka Komora za Trgovinu, Obrt i Industriju dala je inicijativu i prvi obol za to, a pridružilo joj se i Ministarstvo Poljoprivrede);

3) da se dovrši institutska zgrada, nutarnje uređenje i instalacije, te lučica pred institutom, čiji je južni lukobran već izgradilo Ministarstvo saobraćaja.

Institut je već dosad pokazao neke čedne uspjehe, ali svojoj misiji neće moći uspješno da udovoljava, dok mu se ne ostvare spomenuti nužni preduslovi. Zato mu je potrebna svestrana i stvarna pomoć, jer dok naš jadranski susjed radi punom parom na smišljenom i savremenom unapređenju svog ribarstva, nije u interesu naše države da oklijevamo ili da napredujemo nesavremenim tempom.\*)



## OPSKRBA VODOM DALMATINSKE ZAGORE

Rudarski kraj, koji obuhvaća teritorije političkih općina šibenske prominske i drniške, pored toga što je pasivan u ishrani radi svoje krševitosti, neplodnosti, još pasivniji je u onom što je najbitnije za najprimitivnijeg čovjeka, a to je pitka voda i voda za opšte potrebe jednog živućeg bića.

Ima sela u ovim opštinama koja u ljetnoj sezoni uopšte nemaju vode na dvadesetke kilometara unaokolo, a ona što je imaju, to su nečiste lokve i baruštine.

Ona sela koja leže uzduž željezničke pruge, ponešto se pomažu sa vodom željezničkih stanica, ali ni stanice im ne mogu u tom pogledu niti mali dio najnužnijih kućnih potreba namiriti, jer im vode ne pretiče, obzirom da se voda dovodi u cisternama. Usljed toga, u ljetno doba, željeznička direkcija svake godine određuje veći broj cisterna naročito radi snabdjevanja pučanstva. Tako n. pr. od Perkovića do Drniša, vidi se svake godine u ljetno doba stalna neugledna slika gužve naroda na željezničkim stanicama, koji čeka na vozove iz kojih im se dijeli voda na litre.

U godini 1927 pokrenulo se to pitanje u vezi sa potrebom opskrbe vodom državnih željeznica na stanicama Drniš-Petković-Slivno.

Međutim došao je iz Zagreba profesor Filipović, usljed poziva pojedinih sela i svjetovao im je da se voda istražuje na mjestima koje je on označio. Tada je započelo bušenje bušaćim strojevima te se je utvrdilo da na više mjesta uistinu postoje podzemne vode, ali na žalost u neznatnim količinama. Kod svakog takovog istraživanja došlo se do uvjerenja da su svi takovi radovi u našoj krševitoj dalmatinskoj Zagori uzaludni, a da je jedini spas i mogućnost redovite opskrbe vodom, uvijek bio i za uvijek ostaje, samo rijeka »Krka«, iz koje se opskrbljuje vodom i sam grad Šibenik.

---

\*) U međuvremenu dok se ovaj članak štampao u »Poljoprivrednom Glasniku« novosadskom, Ministarski savjet ovlastio je gospodina Ministra Prosvete da donese zakon o Oceanografskom institutu kao uredbu sa zakonskom snagom. U interesu ostvarenja programa tog instituta na korist naše nauke, prosvjete i privrede bilo bi potrebno da se shodno spomenutom ovlaštenju ta uredba najhitnije donese.

Kako je napred izloženo bilo je godine 1927 pokrenuto pitanje opskrbe vodom željezničkih stanica Drniš-Perković-Slivno. Ovaj projekat, u koliko je poznato, izradila je Direkcija državnih željeznica u Zagrebu. Po mišljenju stručnjaka taj je projekat najidealniji, t. j. da se sa projektiranim cijevnim vodom, u vezi sa opskrbom vodom pojedinih željezničkih stanica od Knina do Šibenika, priključe vodovodi i za pojedina sela, koja leže uzduž željezničke pruge.

Treba da se naglasi da je željeznica, zbog pomanjkanja vode na stanicama Drniš i Perković Slivno, na kojima mora da snabdjeva lokomotive sa potrebitom vodom za pogon, prisiljena da u tu svrhu dovozi na te stanice do i preko 12 cisterna vode, svaka po 15 m<sup>3</sup> dnevno, i to iz Knina i Splita, i da je, po stvarnom računu, svaki kubični metar vode košta oko dinara 10.— iz Knina a oko dinara 20.— iz Splita. Osim potrebite vode za pogon lokomotiva, potrebno je dovažanje pitke vode za stanice i stražarnice.

Ovaj način opskrbe vodom nije siguran za jedan jači saobraćaj. Osim toga te cisterne moraju da se dovažaju i odvažaju često i po dva puta dnevno, što, ne samo vrlo skupo košta, već i ometa saobraćaj.

Troškovi opskrbe vodom cisternama, po tom stvarnom računu iznose popriječno oko 500 do 600 hiljada dinara godišnje.

Koliko je poznato, izgradnja projektiranog vodovoda iz rijeke Krke tlačnim vodom od vrela do glavnog rezervoara koji bi se imao postaviti na brdu »Tartar« kota 496, od kuda bi vodio gravitacioni vod sa dnevnim kapacitetom od 2000 m<sup>3</sup> do brda »Miden« 466 m te dalje s jedne strane gravitacioni vod od stanice Drniš sa kapacitetom od 1000 m<sup>3</sup> dnevno, a s druge strane do stanice Perković Slivno sa istim kapacitetom, davala bi taj kapacitet kad bi na »Krki« postavljena pumpa radila samo 12 sati dnevno, dok kad bi radila 24 sata, kapacitet voda bio bi 4000 m<sup>3</sup>. Od te količine bilo bi potrebno željeznici za stanice od Drniša do Perkovića oko 1400 m<sup>3</sup> dnevno, dok bi se ostala količina od 2600 m<sup>3</sup> mogla ustupiti opštinama za vlastitu potrebu njihovu i njihovih sela.

Svaki kubični metar ove vode, ne bi stajao dinara 10.— odnosno dinara 20.—, već samo dinara 2.50, i to onda kada bi pumpa radila samo sa dnevnim kapacitetom od 2000 m<sup>3</sup>, dok kada bi radila preko 12 sati do 24 sata dnevno, cijena bi se znatno snizila.

Taj vod sa potrebitim napravama, prema aproksimativnom proračunu iz godine 1927, zapao bi oko 17,000.000 dinara, dok bi se danas, obzirom na pojeftinjenje vodovodnih cijevi te uopće svega drugog potrebitog materijala a osobito obzirom na jeftinu radnu snagu, taj iznos znatno snizio.

Širenje kulture i podizanje ekonomskog stanja u ovom kraju obzirom na nestašicu vode, iluzorno je. Imamo statističke podatke, koji nam potvrđuju da se narodna imovina, osobito stoka koja pretstavlja glavnu poljoprivrednu granu u dalmatinskom Zagorju, svake godine smanjuje, uništuje, čemu je glavni uzrok pomanjkanje vode.

Izgradnjom ovog vodovoda ne samo da bi našem siromašnom i zapuštenom seljaku dali pitku vodu, nego bi mu dali život na koji ima pravo,

jer oskudijevanjem u onom što je najbitnije a to je nesumnjivo voda, znači ne imati uslova za život. Izgradnjom ovog vodovoda dala bi se mogućnost da naš seljak goji uzornu marvu, da se bavi peradarstvom, voćarstvom, povrtljarstvom, da goji duvan koji u ovom kraju jako lijepo uspjeva, te da se bavi mnogim drugim poljoprivrednim granama, koje u ovom kraju imaju sve uslove za lijep razvoj, osim jednog najbitnijeg uslova, a to je voda.



Dr. Aleksije Jelačić (R. C. Skoplje).

## SA LETNOG PUTOVANJA PO ČEHOSLOVAČKOJ I NEMAČKOJ\*)

Letnje ferije ove godine iskoristio sam za jedno naučno i informativno putovanje u Čehoslovačku (u koju sam došao po osmi put) i u Nemačku (četvrti put, ali nacional-socijalističku Nemačku posetio sam tek prvi put). Pre svega hteo bih da se zaustavim na čisto **rotarskim** impresijama. Ja sam obišao šest čehoslovačkih klubova (Prag, Pilzenj, Tabor, Rudnice nad Labom, Pisek i Šušice na Šumavi) i dva nemačka (Drezden i Berlin). Moram odmah naglasiti da sam svuda bio najlepše primljen; ovu pažnju braće rotara pripisujem dakako ne mojoj malenkosti, nego u prvom redu faktu da sam jugoslovenski rotar. Bratstvo i ljubav braće Čehoslovaka prema Jugoslaviji dovoljno je poznato, a i u Nemačkoj sada se i zvanični i društveni krugovi trude da budu što predusretljiviji prema Jugoslaviji. Treba još napomenuti da provincijalni klubovi poklanjaju gostima veću pažnju, nego prestonički, ali to je neizbežno...

U čehoslovačkim klubovima postoji lep običaj pozdravljanja državne zastave kojim počinje zvanični deo svakog rotarskog sastanka. U nekim klubovima tom prilikom čak se zastava podiže na malu katarku kao na nekoj lađi. Svi članovi ustaju u najvećem redu. Povodom moga dolaska u nekim klubovima odana je na isti način pošta i jugoslovenskoj zastavi. Sastanci se drže kao i kod nas u veče. Neki klubovi ostaju na okupu do kasno u noć. Sem Praga, gde se večerava i zasedava za mnogobrojnim posebnim stolovima u jednoj od lepih dvorana opštinskog reprezentacionog doma, u drugim klubovima, koje sam posetio, svi rotari sede za jednim stolom. Na pojedinim sastancima mesta menjaju, ponekad vuku kocku ko s kime će da sede, ili ovo određuje predsedništvo. Neki klubovi (na primer Tabor) imaju naročito lepo posuđe sa rotarskim znakom (tanjure, čaše za pivo i vino, pepeonike). U praškom klubu plaća se unapred nadkonobaru (kao i u nemačkim klubovima).

---

\*) Odlomak iz predavanja, održanog u Rotary Klubovima Beograd (19 aug.), Zemun (22 aug.) i Skoplje (30 aug.).



U klubu u Pragu bio sam pozdravljen na srpsko-hrvatskom jeziku od strane jednog člana koji dobro našim jezikom vlada. Inače to je običaj u Pragu, da se rotari-gosti iz inostranstva pozdravljaju po mogućnosti na jeziku zemlje iz koje dolaze.

U klubu **Prag** prisustvovao sam vanredno zanimljivom izveštaju brata guvernera čehoslovačkog distrikta dra. Hiže o ovogodišnjoj konvenciji u Mexico-City. Sa naročitim zadovoljstvom su braća praški rotari konstatovala veliku aktivnost i uspeh svoga guvernera na konvenciji. Ovaj uspeh potvrdio je i prisutni na sastanku gost-rotar, čehoslovački ministar u Mexicu, brat Květonj. Iz izveštaja brata Hiže videlo se, koliko je značajan rotarski pokret u svetu. Brat dr. Hiža u svom predavanju govorio je opširno o zajedničkom radu sa našim bratom guvernerom drom. Ružićem koga se vrlo rado seća.

U klubu **Tabor** osobito je važno vrlo visoka frekvencija: i pored letnjeg doba, čini mi se, da su sva braća bila prisutna. Dva brata, koja su nešto zakasnila, najučtivije su se izvinila bratu predsedniku. Sastanak je tekao u najvećem i bezprekornom redu. Oseća se u tom klubu vrlo stroga ruka. Pored raznih tekućih stvari, saslušano je i pretresano najdetalnije saopštenje o ulozi rotarstva u svetu. Referent je bio dosta pesimističan, baveći se specijalno rotarstvom nekih velikih zemalja. Moja intervencija o ulozi rotarstva u javnom životu Jugoslavije primljena je bila najbolje. Braća su mi srdačno ponudila svoje usluge da me upoznađu sa Taborom i njegovom vanredno zanimljivom i lepom okolinom, ali sam se zahvalio na tome, jer sam već bio upoznat sa gradom i krajem, tako da je moj dolazak imao svrhu samo posetu tamošnjih rotara. Taborski klub je poslao preko mene svoju zastavu klubu Skoplje.

U klubu **Rudnice nad Labom**, jednom sasvim mladom klubu koji onda još nije imao chartera, vlada atmosfera srdačnosti i poverenja. Klub se veoma aktivno zalaže za lokalne interese. U vezi s time bilo je jedno saopštenje. Drugo saopštenje — sa diskusijom — bilo je posvećeno veoma aktuelnom pitanju o žitnom monopolu i cenama žita. Zatim su braća sa puno simpatija i najživljeg interesovanja stavljala mi pitanja o aktuelnim problemima Jugoslavije. Pored toga, na njihov poziv, održao sam kraće predavanje o Južnoj Srbiji i Skoplju.

Brat predsednik mi je skrenuo pažnju na lepu sliku blaženopočivšeg Kralja Aleksandra i druge slike koje potsećaju na Jugoslaviju. Braća rotari, naročito brat Stecinger, direktor gimnazije, pokazala su mi mnoge zanimivosti Rudnica, gde su osobito vredne pažnje mesna galerija slika i ogromna knjižnica kneževa Lobkowica. Pored toga brat direktor gimnazije napravio je sa mnom jedan veći izlet delom pešice, delom železnicom po celoj krasnoj okolini Rudnica, upravo po celom tamošnjem Polablju. Naročito me je zanimala poseta Stadica, sela iz kojeg je vodila poreklo nacionalna češka dinastija Přemislovića. Tamo se nalazi vanredno lep spomenik Přemislu-»Braču«, ali je ceo kraj sada germaniziran... Isto tako su me braća vozila autom na vrh brda Řip, otkle su se, prema legendi, raselili na sve strane Česi.

U klubu **Pilznju** vlada neka naročita veselost. Zastupana su mnoga značajna preduzeća ovog velikog, drugog po veličini i značaju, grada Češke. Ceo sastanak bio je posvećen mojoj informaciji i diskusiji o

njoj; i tu sam najviše govorio o Južnoj Srbiji. Skopljanskom klubu pilzenjska braća poslala su preko mene zastavu vanredno lepo izrađenu; to je čisto umetničko delo. Drugog dana braća su mi pokazala znameniti pivar, gde sam bio na ručku, uzorno poljoprivredno dobro, nekoliko škola i javnih zgrada, većim delom rad jednog rotara (brata arhitekta Zapala), zatim mesnu galeriju slika i gradsku većnicu. Posredovanjem braće ja sam dobio vanrednu dokumentaciju o gradu Pilznju i specijalno o njegovoj socijalnoj politici. Naročito mi je bio pri ruci brat ing. Svoboda.

Klubovi **Pisek** i **Sušice na Šumavi** nisu mnogobrojni. Oni se skupljaju u skromnim prostorijama, ali u tim prostorijama vlada naročito intimni, pravi drugarski i rotarski duh. Pisek je vrlo lepo mesto u Južnoj Češkoj. Sušice, to je malo mestance, ali vanredno udešeno i lepo sa turističkog gledišta. Iz Sušice vrlo je zgodno obići krasnu Šumavu. A i u samom gradiću može se čovek lepo odmoriti. Na čelu Sušica stoji brat rotar. Treba mu čestitati na čisto urbanističkim uspesima.

U Pisku moje predavanje i diskusija u vezi s time bilo je centar programa. U Sušicama vodila se vanredno zanimljiva diskusija o najaktuelnijim pitanjima političkog života Republike. Ma da su u klubu zastupljene najrazličitije struje političke, diskusija se vodila potpuno uljudno i bratski. Pored toga, kao i problem, držan je čas srpsko-hrvatskog jezika koji se sastoji u čitanju i tumačenju (čak leksilografskom i gramatičkom) prispele jugoslovenske pošte, nedeljnih izveštaja naših klubova i t. d.

Bila je već prošla ponoć kada su me braća zamolila za predavanje i obaveštenja o Jugoslaviji. I tu se opet pokazalo ogromno interesovanje i simpatije braće Čehoslovaka za naše probleme. Klubovi Pisek i Sušice poslali su takođe svoje zastave klubu Skoplje.

I u Pisku i u Sušicama braća su me drugog dana iza sednice obavestavala o mesnim prilikama i pokazivala mesne znamenitosti. Pored toga, iz Piska me je brat Duhtir, inspektor osiguravajućeg društva, provezao svojim automobilom po celome kraju. Blagodareći ljubaznosti brata Duhtira, za jedan dan sam uspeo da vidim divan zamak Švarcenberga Zvikov na sastanku reka Vltave i Otave, onda romantični grad Rrahatice u kojem se sastaje češki i nemački živalj, i gde se nekad školovao Jan Hus, veliki češki nacionalni i verski borac, onda selo Husinec sa starodrevnom seljačkom kućicom, punom dirljivih uspomena, u kojoj se, po predaji, rodio Hus, najzad, vrlo lep grad Strakonice, odakle sam se železnicom uputio u Sušice. Zahvaljujući braći sušičkim rotarima imao sam priliku da vidim značajne socijalne ustanove velike tvrtke šibica i drugih proizvoda »Solo«, D. D., na čelu kojeg stoji jedan rotar, te sam lako obašao autom najlepše predele Šumave.

Ne mogu da se požalim i na nemačku braću-rotare. Ali moram reći da se politička atmosfera sadašnje Nemačke neizbežno teško oseća u njihovim klubovima u kojim istina saraduju partijski opredeleni nacional-socijalisti i vanstranački elementi, čiju raniju partijsku pripadnost ja nisam smatrao za oportuno da ispitujem. Jevreji, kao što se zna, isključeni su iz Rotary klubova.

U **Drezdenu** zamolili su me braća rotari da održim predavanje o Južnoj Srbiji, što sam ja i učinio. Predavanje je saslušano sa velikom pažnjom. Najzad me je put doveo u **Berlin**. U raskošnim prostorijama Kaiserhofa ručava se i zasedava za malim mnogobrojnim stolovima. Pozvan sam bio za pretsednički sto, za kojim sam imao prilike da razgovaram sa bivšim bugarskim poslanikom u Berlinu, gosp. drom. Metodijem Popovom, sada univ. profesorom u Sofiji. G. Popov, inače po struci biolog, spada u red onih Bugara koji teže zbliženju i bratstvu sa Jugoslavijom. Zanimljiv momenat sastanka tog dana u berlinskome klubu bio je pozdravni govor jednog brata sa Dalekog Istoka, ako se ne varam iz Singapura, bojadisanog brata, koji je na bezprekornom engleskom jeziku vrlo lepo odgovorio na dobrodošlicu simpatičnog pretsednika kluba. Predavanje je održao jedan od braće, šef državnog Meteorološkog instituta. Predavanje je bilo vanredno poučno. Šta se sve ne radi u Nemačkoj!... Ovime završujem svoje čisto rotarske impresije sa svog u svakom pogledu nadasve interesantnog puta.



## ČEHOSLOVAČKA — 66 DISTRIKT R. I.

Malo ima otsustava naših članova u mjesecu septembru. Rad je u klubovima oživio, a posjećivanje sjednica je pojačano.

Guverner rot. dr. Hýža započeo je službeno posjećivanje klubova.

Bivši guverner rot. dr. Neuwirt, član evropskog savjetodavnog odbora, na ljetošnjoj je konvenciji u Mexiku-city izabran za člana međunarodnog komiteta za službu u klubu. Sudjelovao je kao izaslanik R. I. na prvoj zajedničkoj sjednici poljskih Rotary klubova, a 24 augusta 1935 predao je charter novom klubu Rotary u Gdynju (Poljska).

Najvažnijim događajem u smislu 4 ciljeva Rotary međunarodne službe — jest osnutak malog komiteta 66. i 73. distrikta. Prva sjednica toga maloga komiteta bila je 2 juna 1935 u Ůstí nad Labom (ČSR). Na toj je sjednici zaključeno: Mali komitet sastoji se iz dviju skupina. Prvu skupinu čine 5 članova iz njemačkog Reicha i 2 člana iz Austrije, 1 zamjenik i guverner 73. distrikta, a drugu skupinu sačinjava 5 čehoslovačkih članova, 1 zamjenik i guverner 66. distrikta. Članove imenuje guverner, on u isto vrijeme određuje tko će biti pretsjednik. Sjednice moraju se držati naizmjenice u obim distriktima bar dva puta na godinu. Izrađen je program i dan je smjer rada, prema kojemu je zadaća i svrha maloga komiteta da gaji dobre susjedske odnošaje između oba distrikta i da djelom i savjetom podupire pojedine klubove obih distrikata i da odstrani eventualne nesporazumke. Politička pitanja su isključena. Moraju se proučiti pitanja, koja se rotarski i gospodarski tiču obih distrikata, a koja bi mogla utjecati na dobro susjedstvo. Naredna sjednica maloga komiteta bit će 5 oktobra 1935, a tu će prirediti član Rotary kluba Chermnitz (Njemačka) rot. knez Schönburg-Waldenburg.

Iz rada za omladinu ovoga distrikta bilježim slijedeća djela:

**R. C. Česká Třebová.** Dne 25-VI-1935 pogostio je 15 abiturijenta i abiturijentica mjesne realne gimnazije. Rot. Bidlo predavao im je o

pouzdanju u sama sebe i srčanosti; ozbiljno više metafizičko predavanje održao je rot. Kontecký i razvio ga u konkretne etičke probleme omladine.

**R. C. Kutná Hora** poklonio je Kč. 500.— slušačima Visoke trgovačke škole za putovanja u Englesku.

**R. C. Mladá Boleslava** počevši školskom godinom 1935/36 od svojih će sredstava pružiti siromašnom učeniku mjesne Trgovačke akademije besplatan stan s doručkom, a osim toga đaćka menza, koju uzdržava klub, dat će mu besplatno ručak.

**R. C. Olomouc** poklonio je Kč. 250.— za pogošćenje djece iz Jugoslavije.

**R. C. Teplice-Šamov** priredio je ferijalni tabor, o kojem sam referirao u br. za august o. g. i on je postigao svoj cilj: upoznavanje i sporazumijevanje češke omladine s njemačkom.

O sudjelovanju naše omladine u inostranstvu, valja spomenuti:

Ovogodišnjih ferija bili su smješteni sinovi i kćeri nekih naših članova u rotarskim porodicama u Engleskoj. — U vremenu od 1/VIII do 14/VIII 1935 sudjelovali su študent Martinek (Plzenj) i Klement (České Budějovice), sinovi rotara, u rot. taboru u Doornu, organizovanom od holandskog distrikta. — Druga dva sina naših rotara bili su na izletu po Južnoj Francuskoj, organizovanom od Rot. kluba u Bordeaux-u.

Nekoje zanimljivosti iz rada naših klubova:

**R. C. Brno** marljivo radi oko osnutka kluba u Zlinu, u Baťovu gradu. Predradnje su za inauguraciju gotove. — U odnosima s inostranstvom konstatovalo se da naročito zapadni narodi ne poznaju kulturni život Slavena uopće, a napose Čehoslovaka, pa je na prijedlog biv. guv. rot. dra. Neuwirta odlučeno, da se izradi knjiga, koja će prikazati kulturni udio našega naroda počevši od Husa i Komenskoga; knjigu će napisati član R. C. Brna, doc. ph. dr. Traub.

**R. C. Karlovy Vary.** U prisutnosti gospođa predavao je honorarni komisionar za Kinu, Hong-Kong i Filipine, rot. Harris iz Šangaja, o svojim putovanjima po svim dijelovima svijeta.

**R. C. Košice.** Zaslugom rot. ing. Nováka spašeno je za našu Republiku veliko numizmatičko blago, koje je nađeno 24/VIII o. god. kod iskopavanja temelja za novu palaču financijskih ureda u Košicama. Blago koje je pohranjeno u mjedenoj posudi, sastoji se od zlatnoga lanca 59 dkg teškog i od 2.796 zlatnika iz rimskih vremena, iz dobe kraljeva Ladislava i Jurja iz Podjebroda i t. d., teških 10.64 kg. Vrijednost blaga je od više stotina hiljada kruna.

**R. C. Ledec nad Sazanom** sprema za svoju 200 sjednicu otvorenje spilje stalaktita, koju je pronašao, udesio i omogućio pristup ovaj klub.

**R. C. Mělník** poduzeo je korake da budu radi katastrofalne suše zalijevana stabla, grmlje i t. d., i u tu je svrhu poklonio 500 kč.

**R. C. Olomouc** je prvi čsl. klub, na čijoj je sjednici prisustvovao rimo-katol. svećenik.

**R. C. Moravská Ostrava** je odlučio, da će svoje izvještaje na engleskom jeziku slati nekim inostranim klubovima.

**R. C. Písek** osniva klub u Strakonícama. Klub je moralno i materijalno pripomogao da se otvori novo javno kupalište. — Klub je posjetio rot. prof. Jelačić iz Skoplja.

**R. C. Praha** proslavio je 500-tu sjednicu kluba sveč. govorom biv. gov. rot. Podhajskoga i izložbom uspomena iz istorije kluba, darova i sl. — Vrlo zanimljivo predavanje i izvještaj rot. dra. Šlemera, rektora Vis. trgov. škole, o kongresu Međunar. društva za trgov. izobrazbu (u Pragu).

Određeno je, da se svečana predaja charter klubu **Přezov** obavi 12 okt. 1935. 8 sept. 1935 predan je charter klubu **Roudnice**. Prisutno 190 gosti. Glavna točka programa bijaše predavanje rot. pretsjedn. praškog kl. dra. Kollara: »Značenje Rotary za život naroda«.

Mladá Boleslav, 29/IX 1935.

V á c s l a v R u d l,  
urednik Čehoslovačkog Rotariana  
Mladá Boleslav — Čehoslovačka Republika.



## 77 DISTRIKT — OKTOBAR 1935

*U zadnjem smo broju zbog pomanjkanja prostora doneli posve kratak prikaz rada naših klubova. Sa više strana nam je savetovano da kod toga i u buduće ostanemo.*

### PROMENE U ČLANSTVU

#### Novi članovi: (5)

- R. C. Dubrovnik:** Vukčević Nikola, sav. min. finansija.  
**R. C. Karlovac:** Zugčić Franjo, šef gradskog građevnog ureda.  
**R. C. Maribor:** Pagon Franc, šef sklad. d. ž.  
Surnik Mirko, gimn. profesor.  
**R. C. Split:** Orebić Vlade, apotekar.

#### Istupili iz kluba: (4)

- R. C. Karlovac:** Mulanović Niko.  
**R. C. Leskovac:** Mladenović Dragoljub.  
**R. C. Novi Sad:** Ćirić Stevan.  
**R. C. Zagreb:** Sallopek Josip.

### IZ NAŠIH KLUBOVA

Svi naši klubovi komemorirali su tužnu obletnicu tragične smrti Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja.

**R. C. Banja Luka:** bez izveštaja.

**R. C. Bačka Topola** odlučio je da održi svoju charter slavu dne 14 decembra. Br. Beniš održao je predavanje »Služenje u zvanju« i referisao o sastanku R. C. Subotica dne 10 X kojemu je prisustvovalo 5 braće iz kluba Bačka Topola.

Za nevoljne sabrano Din 230.—

**R. C. Beograd** imade i u ovom mesecu mnogo gostiju. Svega 19 rotara od kojih 5 iz inozemstva.

Na sastanku od 7 X održao je nerotar Dr. Vlada Marković, predsednik saveza banaka interesantno predavanje »Nekoliko pitanja iz nove uredbe o zaštiti zemljoradnika«. Na taj sastanak bilo je pozvano više gostiju nerotara.

Na kasnijim sastancima održana su predavanja: Tadija Sondermajer: »Tok i rezultati 35 kongresa međunarodne aeronautičke federacije« i Mihajlo Petrović: »Prvi deo mog ovogodišnjeg puta u oblast južnog pola«.

Na sastanku od 21 učinio je guverner Dr. Ružić zvaničnu posetu klubu. Na tom sastanku br. Dr. Milan Stojadinović, poklonio je klubu jedan rotarski časovnik kog je doneo iz Zürichsa sa željom da podseća braću na tačnost. On žali što ga državni poslovi sprečavaju da ne može češće dolaziti na sastanke.

Na zadnjem sastanku u mesecu oprostio se predsednik St. Pelivanović od kluba, jer polazi na dužnost kr. poslanika u Madrid.

Potpredsednik Ika Panić, koji će za vreme njegove odsutnosti vršiti dužnost predsednika oprašta se u ime kluba od njega uz želju da što pre zauzme opet svoje mesto u klubu, koje je sa toliko mara i predatnosti ispunjavao.

Za nevoljne prilaze svaki član u mesecu Din 25.— (ukupno Din 1.300.—).

**R. C. Bitolj.** Održao je 5 sednica od kojih i jedno sestrinsko veče.

Klub je zaključio odazvati se pozivu guvernera te saradivati sa R. C. Skoplje na posebnom broju »Jugoslovenskog Rotara«, koji će biti posvećen našim južnim krajevima.

Vojin Kešeljević održao je predavanje: »Utisci sa puta po najjužnijim srezovima«.

Za nevoljne sakupljeno Din 136.—

**R. C. Dubrovnik** sprema se za distriktnu konferencu i uređuje specijalni broj »Jugoslovenskog Rotara«, koji će izaći u januaru a koji će biti propagandni broj konference i našeg Dubrovnika.

Teme koje su pretresane u klubu i njihovi referenti jesu sledeći: Miloš: »Kretanje cena navla na pomorskom tržištu«, »O radu brodogradilišta u Splitu«; Ćurlin: »O izborima za Trg. Komoru«; Sokolović: »Uticaj primene sankcija na gružku luku«; Mladinov: »O ovlašćenjima kirurga pri operacionom stolu«.

Za nevoljne sabrano Din 163.50.

**R. C. Karlovac.** U klubu održana su sledeća predavanja: Ing. Naumović: »Tehnički izumi i novosti«; Dr. Lukinić: »O rotarstvu«; Vuković: »Osnivanje R. C. i smisao rotarstva«; Lacković: »Razduženje seljaka«; Šašek: »Kovina bakar«.

Za pitomce gradskog obdaništa dano je kože za 10 pari cipela.

Za nevoljne sakupljeno Din 143.75.

**R. C. Leskovac.** Zaključio je da izradi opis Leskovca obzirom na njegov istorijski razvitak te njegovu industriju, koji bi se preveo na engleski i francuski u svrhu dostave stranim klubovima.

Dr. Radaković održao je predavanje: »Istorija kirurgije od pantivijeka do danas«.

Dne 28 X posjetio je klub guverner Dr. Ružić.

Klub pomaže svakog meseca dva đaka gimnazije sa 100 Din. svakog. Za nevoljne sakupljeno Din 191.50.

**R. C. Ljubljana**, održana su sledeća predavanja: Josip Ljubić: »Naš kmetski problem«, Dr. Rudolf Andrejka: »Novi nemški občinski red«, Viktor Naglas: »Z avtomobilom po zgornji Italiji in Švici«, Dr. Josip Krevl: »Letošnji kongres pravnikov v Beogradu in njegovi zaključki«, Šarabona: »O kolonijalni politici«.

Obzirom na to što se prisustvovanje kod rotarskih sastanaka na Bledu ne može računati u frekvencu raspravlja se pitanje o mogućnosti osnutka kluba na Bledu.

Za zimsku pomoć siromašnom predgrađu Ljubljane poklanja klub Din 1.000.—, a za nadarenog osmoškolca preuzeo je klub opskrbu za tri meseca u iznosu od Din 900.—.

Za nevoljne sakupljeno Din 670.—.

**R. C. Maribor** zaključio je da na svečan način proslavi svoju petgodišnjicu opstanka i to dne 16 novembra.

Održana su sledeća predavanja i refereti: Krejči: »Konferenca predstavnika jugoslovanskih Rotary klubov v Benetkah«. Sabothy: »Abe-sinija« (nastavak), Marinič: »Obramba pred sovražnimi napadi iz zra-ka«.

Klub započeo je sa svojom mlečnom akcijom na osnovnoj školi u mestu Studenci kraj Maribora. Dnevno primati će 106 učenika  $\frac{1}{4}$  litre prvoklasnog mleka.

U Lebringu kraj Graza nalazi se vojničko groblje, na kojem leže pokopani u glavnom naši Bosanci, žrtve svetskog rata. R. C. Graz koji se brine za uzdržavanje tog groblja aranžirao je spomen svečanost kojoj je sudelovala i deputacija R. C. Maribor te položila venac sa našom državnom trobojkom na skupan spomenik.

Za nevoljne sakupljeno Din 1051.50.

**R. C. Novi Sad.** »Lični dodir među ljudima raznih poziva i društvenih grupa, utemeljen na otvorenosti i poštenju, pravo poznavanje shvatanja u drugim pozivima i interesnim grupama može naš sud i nehotice iz osnova da izmeni. Rotarstvo ima sve prirodne uslove da izravna i poveže u velikoj skali kako klase i društvene grupe tako i razne narode. Ali, rotari klub može to da postigne samo pod pretpostavkom da svaki član kluba poznaje svoju odgovornost i ako je sav ispunjen voljom da bude dobar klupski drug. Prva drugarska dužnost nalaže nam da budemo iskreni i časni i da od strane naše braće u klubu primimo svaku iskrenost i otvorenost«, ovim rečima Kurta Belfrage otvorio je predsednik Dr. Belajčić sastanak od 25 X.

Klub radi na osnivanju R. C. Sombor i stupio je u savez kulturnih društava u Novom Sadu.

Predavanja: Dr. Belajčić: »Rat u svetlosti sociologije«, Karlavaris: »31 Oktobra, svetski dan štednje«.

**R. C. Osijek** najbolji je u frekvenci ovog meseca; frekvenca jednog sastanka broji 100%.

Referati i predavanja: Dr Pinterović: o delu Robbinsa »La grande depression«, Špeiser: »Ekskurzija poljoprivredne sekcije u Veneciji«, Batori o delu E. Ludwiga: »Opasnost novog svetskog rata«, Dr. Kaiser: »O uredbi razduživanja zemljoradnika«, Dr. Uzelac: »Zaštita od bojnih otrova«, Schuster o članku u Paneuropi: »Europa bez bede«.

Klub je jednom siromašnom talentiranom kiparu našao mogućnost zarade, a za nevoljne je sakupljeno Din 500.—.

**R. C. Pančevo** bavi se osnivanjem R. C. u Petrogradu.

Održana predavanja: Weiss »Uredba o zaštiti zemljoradnika« i guverner Dr. Ružić prigodom posete klubu »O putu u Mexico-City i konvenciji«.

Klub se pozabavio pitanjima ulepšavanja uređenja grada, poboljšanja higijenskih prilika, te rešio da uzme učešće u ishrani i odevanju školske dece.

Raspisane su nagrade za radove školske dece iz fonda blagopoč. Kralja Aleksandra I.

Za nevoljne sakupljeno Din 342.—.

**R. C. Sarajevo** je zaključio da se prigodom godišnjice smrti br. Vasilija Grdica prevede na engleski i pošalje stranim klubovima predavanje o rotarstvu koju je on držao prigodom prve konference našeg distrikta.

Brat Dr. Davidović održao je referat o intercity-meetingu u Drvaru 5 X sa veoma interesantnim podacima o industriji koju su tom prigodom pregledali.

Iz tog referata saznajemo da je na tom sastanku između braće sakupljena svota od Din 3000.—, od koje je poklonjeno Din 2000.— sokolskom društvu a Din 1000.— humanitarnim institucijama u Drvaru.

Na jednom od sastanaka, koje je bio posvećen drugarstvu pričao je br. senator Šola svoje doživljaje za vreme svetskog rata, koje je doživio kao zatočenik u Zenici. a braća Dr. Babić i Prnjatović iz rata.

Za nevoljne sabrano Din 433.—.

**R. C. Skoplje** bavio se pitanjem međuklupskog sastanka Solun-Skoplje. Br. Velimir Popović, održao je predavanje o ulozi sunca, vazduha i vode u fizičkom vaspitanju podmlatka, dok je br. Mihajlović referisao o poseti Veneciji, Rimu, Tirani i Solunu, a br. Čemerikić o sastanku predstavnika naših R. C. na S/S »Karađorđe« u Veneciji.

23 X posetio je klub guverner Dr. Ružić.

**R. C. Split** imade u tom mesecu jedan sastanak sa 100% frekvence i to prigodom primanja novog člana br. Orebića.

Održana su sledeća predavanja odnosno referati: Dr. Štanger: »O rotarskom prijateljstvu« (prevod predavanja rot. Harry, R. C. Gand), Baldasar: »O športu« (iz R. C. Praha), Mardešić: »O ratnoj mornarici« i »O panamskom šeširu« (prevod predavanja održanog u R. C. Quenca).

Klub se bavio pitanjem splitske »mularije« i malodobnih prosjaka.



Prigodom svog imendana br. Lisičić poklonio je klupskoj torbi Din 100.—.

**R. C. Subotica** priredio je 19 X naročiti sastanak u vezi sa Subotičkom privrednom nedeljom i izložbom, 5 rotara iz Bačke Topole i 3 iz Novog Sada našli su se tamo. Dr. Boski održao je tom prigodom predavanje: »Subotička privredna nedelja i izložba i rotarsko gledište na slične akcije«. Tokom meseca održana su još sledeća predavanja i referati: Gramm: »Moji utisci s puta u Austriji i Mađarskoj«, Roth: »Svrha Subotičke privredne nedelje i izložbe«, Dr. Boski: »Život i rotarski rad Blaženopočivšeg Kralja Viteza«, Stefanović: »Život i borbe Blaženopočivšeg kralja Aleksandra I. Ujedinitelja za oslobođenje i ujedinjenje«, Roth: »Rezultati Subotičke privredne nedelje i izložbe«, Dr. Boski: »Historijat pitanja premeštenje Subotičke željezničke direkcije«.

Dobrotvornoj Zadruzi Srpkinja dao je klub prilog od Din 500.— u korist srednjoškolske menze, a priložima omogućio je jednoj talentovanoj devojci školovanje.

U klubu raspravljeno je pitanje pomoći nezaposlenim.

Na odar bivšeg rotara prof. Banice koji je umro u Somboru položio je klub venac i bio zastupan na pogrebu.

**R. C. Sušak.** Održana predavanja Smokvina: »Postanak Porto Marghera«, Gjivović: »O lokomotivama«, Dr. Guteša: »O pogibelji napadaja iz zraka i obrani«, Viktor Car Emin: »O Jadranskom danu«.

Klub uzdržaje već 4 godine jedno zapušteno dete u sirotištu.

Na dan obletnice smrti kralja Aleksandra I. pristupio je klub kao član utemeljitelj »Fondu za gradnju Dječjeg doma Viteškog Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja« u Skradu sa prilogom od Din 1000.—.

Za nevoljne sabrano Din 530.—.

**R. C. Šibenik:** bez izveštaja.

**R. C. Varaždin** slavi 15 XI petgodišnjicu inauguracije.

N. Bosanac držao je predavanje: »Zaštita abnormalne dece«.

Sabrano je za jednog siromašnog studenta umetničke akademije Din 250.— i za nevoljne Din 48.—.

**R. C. Vukovar:** bez izveštaja.

**R. C. Vršac:** bez izveštaja.

**R. C. Zagreb** pokazuje i u ovom mesecu jaku aktivnost. Održana su ova predavanja odnosno referati. Dr. Belin: »Uredba o zaštiti zemljoradnika«, Bauer: »Komesarijat u trg. industrijskoj komori u Zagrebu«. Ing. Stipetić: »Normandie«, Ing. Šmit: O predavanju dra Schofielda »Rotary-pokret u starom svijetu i njegovi izgledi u budućnost«, Dr. Raš: »Historijat i rad zavoda za ispitivanje gradiva u Zürichu«.

Dobrovoljnim doprinosima poslat je jedan štipendist kluba na jednomesečni kurs Akademije za međunarodno pravo u Haagu.

Osobito se zapaža jak poset zagrebačke braće u drugim klubovima.

Za nevoljne sakupljeno Din 718.—.

**R. C. Zemun** imao je posetu guvernera Dr. Ružića. Održana su sledeća predavanja i referati: Ing. Veljković: »Put po Češkoj i Nemačkoj«, Mahin: »Novosti iz Ženeve« i »Problemi izbeglica«, Dr. Ružić: »Rotari na delu«, Wickerhauser: »Važnost moreuza«.

Klub se bavio zimskom pomoći nezaposlenim i svaki član doprinaša mesečno Din 10.— za nevoljne.

**R. C. u osnivanju Slavonski Brod** slavi 9 decembra svoju inauguraciju. Dne 21 X održan je međubratski sastanak sa R. C. Vukovar, koji je klub prisustvovao tom sastanku sa 72.22%. Tu je br. Wachslar (R. C. Vukovar) održao predavanje »O međunarodnoj saradnji«.

Sastanak od 7 oktobra imao je 100% frekvence.

## PRISUSTVOVANJE NA KLUPSKIM SASTANCIMA

*Izveštaj za mesec oktobar 1935.*

Redni broj	IME KLUBA	Broj članova koncem meseca	Broj održanih sastanaka	Prosečni broj članova	Prosečni broj prisutnih članova	Prosečni mesečni procenat	Primedba
1	Bačka Topola	14	5	14.00	12.10	86.42	
2	Banja Luka .	15	4	15.00	9.75	65.00	
3	Beograd . .	52	4	52.00	30.50	58.65	
4	Bitolj . . .	18	5	18.00	13.80	76.66	
5	Dubrovnik .	19	5	18.20	13.80	75.80	
6	Karlovac . .	16	5	15.80	13.60	86.07	
7	Leskovac . .	18	5	18.00	11.20	62.22	
8	Ljubljana . .	40	4	40.00	30.25	75.62	
9	Maribor . . .	35	4	33.50	25.00	74.62	
10	Novi Sad . .	31	4	31.50	21.75	69.05	
11	Osijek . . . .	24	5	24.00	21.60	90.00	
12	Pančevo . . .	27	4	27.00	23.00	85.18	
13	Sarajevo . . .	20	4	20.00	14.00	70.00	
14	Skoplje . . . .	27	4	27.00	17.25	63.88	
15	Split . . . . .	17	5	16.60	13.00	78.31	
16	Subotica . . .	26	5	26.00	19.60	75.38	
17	Sušak . . . . .	25	5	25.00	19.80	79.20	
18	Šibenik . . . .	17	5	17.00	8.00	47.06	
19	Varaždin . . .	21	4	21.00	14.00	66.67	
20	Vršac . . . . .	20	5	20.00	12.80	64.00	
21	Vukovar . . . .	18	4	18.00	14.25	79.16	
22	Zagreb . . . . .	49	4	49.50	35.30	71.72	
23	Zemun . . . . .	23	5	23.00	19.00	82.61	
Ukupno:		572	104	570.10	413.35	1683.28	
Prosječno:				24.78	17.97	73.18	

Glavni i odgovorni urednik: dr. Viktor Ružić, Sušak, Strossmayerova ul. 12.  
Tisak: Primorski Štamparski Zavod, Vladimir Devčić - Sušak.